

เอกสารอ้างอิง

- [1] Inventions, Patents and Licensing (RPH 5.1) [Online]. Available from:
<http://www.stanford.edu/dept/DoR/rph/5-1.html> [2005, May 20]
- [2] GUIDE TO THE OWNERSHIP, DISTRIBUTION AND COMMERCIAL
DEVELOPMENT OF M.I.T. TECHNOLOGY [Online]. June 1999. Available from:
<http://web.mit.edu/tlo/www/guide.pdf> [2005, June 6]
- [3] Cornell University Patent Policy [Online]. Cornell University. Available from:
http://www.policy.cornell.edu/cm_images/uploads/pol/Patent.html [2005, June 6]

บทที่ 4

การใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ (IP Commercialization)

การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยของแต่ละประเทศแม้จะมีรูปแบบที่คล้ายกันแต่พัฒนาการในแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกันตามลักษณะสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเมือง [1] อย่างไรก็ตามในระยะเวลาหลัง รัฐบาลในแต่ละประเทศได้มีนโยบายที่เอื้อให้มหาวิทยาลัยสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้หลากหลายรูปแบบขึ้นกว่าเดิม เช่น สหรัฐอเมริกาออกกฎหมาย Bayh-Dole Act เมื่อปี ค.ศ. 1980 โดยให้มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในโครงการวิจัยที่ได้รับทุนจากรัฐบาล [2] อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะเอื้อให้มหาวิทยาลัยหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างเต็มที่ แต่มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังมีปรัชญาในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีวัตถุประสงค์หลักมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ต่อสาธารณะและยังคงไว้ซึ่งคุณค่าในแง่การศึกษามากกว่าการพาณิชย์

ในประเทศไทยแม้จะยังไม่มีความสนับสนุนการนำผลงานวิจัยหรือทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาผู้บริหารของมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้ให้การสนับสนุนการทำวิจัยอย่างจริงจัง ประกอบกับศาสตร์ต่างๆ การเรียนการสอนและการวิจัยที่มีอยู่ภายในมหาวิทยาลัยมีความหลากหลาย จึงทำให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่หลากหลายและครอบคลุมเกือบทุกแขนง อันควรที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เช่น นำองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ในภาคการผลิตหรือภาคการบริโภค โดยอาศัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมาผลงานที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและพัฒนา รวมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยนั้น ยังมิได้มีการนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เนื่องด้วยผลงานวิจัยหรือเทคโนโลยีส่วนใหญ่เหล่านั้นยังต้องการการปรับปรุงพัฒนาจากระดับห้องปฏิบัติการไปสู่ระดับอุตสาหกรรม ซึ่งยังขาดแนวทาง การบริหารจัดการ แนวนโยบาย หรือหน่วยงานที่เหมาะสมในการจัดการงานวิจัย เทคโนโลยีหรือทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ยังผลให้ผลงานหลายชิ้นถูกเก็บไว้ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

4.1 ประโยชน์จากการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ [3]

การถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการนำทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์นั้นไม่เพียงแต่ให้ผลประโยชน์โดยตรงต่อมหาวิทยาลัยในแง่รายได้เท่านั้นแต่ยัง

ก่อให้เกิดผลประโยชน์โดยอ้อมต่อทั้งมหาวิทยาลัยเองและสังคมโดยรวมด้วยในหลายด้าน ผลประโยชน์โดยตรงจากรายได้ที่เข้ามาวิทยาลัยนอกจากจะสามารถนำไปใช้เป็นเงินทุนสำหรับการวิจัยและพัฒนาต่อไปในสาขานั้นๆ หรือเป็นกองทุนรวมเพื่อการวิจัยได้แล้ว ยังสามารถนำมาตอบแทนให้กับผู้วิจัยเสมือนเป็นรางวัลตอบแทน เป็นการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ผู้วิจัยหันมาทำวิจัยมากขึ้นก่อให้เกิดพัฒนาการด้านการวิจัยและการเรียนการสอน ช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษา และการวิจัยเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัยไปด้วยในตัว อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยดึงดูดอาจารย์และนักศึกษาที่มีคุณภาพเข้าสู่มหาวิทยาลัยได้ด้วย นอกจากนี้ในส่วนของประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมนั้น การนำผลงานของมหาวิทยาลัยออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ต่อสังคมภายนอกนั้น เป็นวิถีทางหนึ่งในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมโดยอาศัยนวัตกรรม นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคและยังก่อให้เกิดวงจรธุรกิจใหม่ เกิดการสร้างงาน และเกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมไปด้วยในตัว ซึ่งนำไปสู่การวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.2 รูปแบบการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในเชิงพาณิชย์

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการนำผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยออกใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาที่หมายความถึงในที่นี้จะกล่าวถึงแต่เพียงผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาที่มีพื้นฐานจากเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวนี้มีได้ตั้งแต่ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยประยุกต์ สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ไปจนถึงงานต้นแบบ โดยรูปแบบหลักในการใช้ประโยชน์ผลงานดังกล่าวเหล่านั้นประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ผ่านสัญญาวิจัย การอนุญาตให้ใช้สิทธิและ การจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ ซึ่งในแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 สัญญาวิจัย (Research Contract) [1]

งานวิจัยที่ดำเนินการภายในมหาวิทยาลัย มักได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก สัญญาวิจัยซึ่งเป็นเสมือนข้อตกลงในประเด็นต่างๆ ในการดำเนินงานวิจัยระหว่างผู้ให้ทุนและผู้ทำวิจัย รูปแบบสัญญาวิจัยจึงเป็นไปตามลักษณะการดำเนินงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการรับทุนสนับสนุนการวิจัย การรับจ้างวิจัย การร่วมวิจัยและพัฒนา การให้หรือแลกเปลี่ยนซึ่งสารหรือวัสดุเพื่อการวิจัย และการให้คำปรึกษา โดยแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก) การรับทุนสนับสนุนการวิจัย (Sponsored Research)

โดยส่วนใหญ่การวิจัยลักษณะนี้มักเกิดจากการที่บุคคลากรวิจัยได้รับทุนจากการยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อขอทุนจากหน่วยงานให้ทุน ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นหน่วยงานให้ทุนของรัฐหรือเอกชนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับตัวงานวิจัยหรือผลของงานวิจัยนั้น หรืออาจเป็นผลงานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยจากโครงการให้ทุนของมหาวิทยาลัยเอง ซึ่งเงินทุนเหล่านี้จะถูกใช้เป็นเงินทุนเริ่มต้นในการวิจัยเพื่อให้ได้ผลที่สามารถใช้ดึงดูดทุนอื่นจากภายนอกอีกที

ตัวอย่างหน่วยงานที่ให้ทุนลักษณะนี้ในประเทศไทยเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) หรือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ในต่างประเทศเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกามีหน่วยงานดังกล่าวเช่น The National Institutes of Health (NIH) และ The National Science Foundation (NSF) ประเทศออสเตรเลียมีหน่วยงานดังกล่าวเช่น The Australian Research Council (ARC), The National Health and Medical Research Council (NHMRC) และ Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization (CSIRO) ส่วนในประเทศอังกฤษจะพบในรูปแบบที่เรียกว่า Research Council

ข) การรับจ้างวิจัย (Commission Research)

การรับจ้างวิจัยจะมีลักษณะเป็นการวิจัยตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม องค์กรเอกชนเชิงพาณิชย์ หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะเป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักวิจัยยื่นข้อเสนอโครงการแก่องค์กรเหล่านั้นเพื่อขอรับทุนวิจัย หรือนักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยได้รับการติดต่อโดยตรงจากองค์กรเหล่านั้นเองหากนักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงในด้านดังกล่าว ผลจากงานวิจัยลักษณะนี้มักจะได้มาซึ่งผลการทดลอง ข้อมูล รายงานผลิตภัณฑ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญาที่มีนัยสำคัญในเชิงพาณิชย์ต่อองค์กรที่ให้ทุนนั่นเอง โดยความเป็นเจ้าของในผล หรือทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นมักจะเป็นของผู้ว่าจ้าง แต่ในบางกรณีอาจมีการตกลงในสัญญากันก่อนล่วงหน้าได้ถึงความเป็นเจ้าของผลงาน อย่างไรก็ตามการที่นักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้วยตัวเองนั้นจึงอาจเรียกงานวิจัยชนิดนี้ได้ว่าเป็นการให้บริการวิชาการแก่ภาคอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง

ค) การร่วมวิจัยและพัฒนา (Collaborative Research and Development)

การร่วมวิจัยและพัฒนา มีความคล้ายคลึงกับการรับทุนสนับสนุนการทำวิจัยดังกล่าวข้างต้น แต่จะมีความต่างกันตรงที่วัตถุประสงค์ของการร่วมวิจัยและพัฒนาจะมีความมุ่งหมายสู่

ผลลัพธ์ในเชิงพาณิชย์ที่ชัดเจนกว่า การร่วมวิจัยและพัฒนานี้เป็นความร่วมมือในการดำเนินการโครงการวิจัยและพัฒนาที่เกิดขึ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับคู่สัญญาที่มักเป็นองค์กรภายนอก ความร่วมมือดังกล่าวสามารถเป็นได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะโครงการ แผนการดำเนินงาน หรือผู้เข้าร่วมในโครงการ ซึ่งคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะกำหนดบทบาท เป้าหมายและความรับผิดชอบต่อโครงการในส่วนของตัวเองไว้อย่างชัดเจน ในความร่วมมือลักษณะดังกล่าวนี้อาจมีการแบ่งปันหรือใช้ร่วมกัน หรือผนวกรวมซึ่งองค์ความรู้ เทคโนโลยีพื้นฐาน ทรัพย์สินทางปัญญา บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ ห้องทดลอง โครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ หรือปัจจัยประกอบใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยดังกล่าว เช่น ข้อมูล งานวิจัยพื้นฐาน ผลการทดลองก่อนหน้า เพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ลักษณะความร่วมมือรูปแบบนี้มักเกิดกับโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ต้องอาศัยการนำไปทดสอบ ทดลองหรือประยุกต์ใช้จริงกับภาคอุตสาหกรรมจึงจะได้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ หรือเป็นงานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยที่ได้รับความสนใจจากภาคอุตสาหกรรมเพื่อนำไปพัฒนาใช้จริง โดยขอข่ายการทำงานร่วมกันรวมถึงสิทธิต่างๆ ในทรัพย์สินทางปัญญาที่จะเกิดจากความร่วมมือนั้นจะมีการกำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญา

วัตถุประสงค์ของความร่วมมือนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการวิจัยเพื่อเตรียมเข้าสู่การแข่งขัน (Pre-competitive Research) เพราะโดยทั่วไปธรรมชาติของการวิจัยในภาคอุตสาหกรรมนั้นจะเป็นในรูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่เน้นความรวดเร็วและตรงต่อการใช้งาน ในขณะที่การวิจัยในมหาวิทยาลัยนั้นมักจะออกมาในลักษณะของการตอบปัญหาพื้นฐานหรือปัญหาในเชิงวิชาการซึ่งมักไม่ตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมและไม่แสดงให้เห็นศักยภาพที่ชัดเจนหากจะนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ การวิจัยและพัฒนาวิจัยจึงเสมือนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมายที่ต่างกันได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวผลักดันส่งเสริมให้เกิดการทำงานเพื่อตอบปัญหาที่ทำหายในด้านวิชาการและยังมีทิศทางที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือรูปแบบอื่นๆ ได้อีกด้วย

ง) การให้หรือแลกเปลี่ยนซึ่งสารหรือวัสดุเพื่อการวิจัย (Research Materials Transfer)

กิจกรรมลักษณะนี้มักเกิดขึ้นในหลายวงการวิจัยโดยเฉพาะงานวิจัยที่มีการผลิตสารหรือวัสดุเช่น งานวิจัยในด้านชีววิทยาการแพทย์ (Biomedical Research) ชีวเคมี เคมีพอลิเมอร์ ซึ่งในงานวิจัยมักจะเป็นการพัฒนาและได้มาซึ่งสารหรือวัสดุจากการวิจัย (Tangible Research Material: TRM) เช่น สารประกอบสังเคราะห์ (Synthetic Compound) สัตว์หรือพืช เซลล์ ไวรัส รหัสดีเอ็นเอ รหัสพันธุกรรม พิกัดผลึก (Crystallographic Coordinates) ข้อมูลสเปกโตรสโคปี

หรืออาจเป็น TRM รูปแบบอื่นใดที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยในวงการต่างๆ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แผนผังวงจร พันธุพืชหรือฐานข้อมูลต่างๆ TRM ต่างๆ เหล่านี้ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ต่องานวิจัยของผู้คิดค้นพัฒนาเองเท่านั้นแต่ยังอาจเป็นตัวจักรสำคัญในการทำวิจัยขั้นสูงต่อไปทั้งในแวดวงการวิจัยเองหรือในภาคอุตสาหกรรม และยังอาจเป็นตัวสร้างผลตอบแทนที่มีศักยภาพได้ หากมีการขออนุญาตใช้สิทธิเกิดขึ้นในภายหลัง นอกจากนั้นยังอาจเป็นจุดที่ดึงดูดให้เกิดการร่วมวิจัยและพัฒนาต่อไปได้ การให้หรือแลกเปลี่ยนวัสดุต่างๆ เหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของการซื้อเพื่อนำไปใช้งานต่อเลย เช่น นำไปใช้เป็นสารตั้งต้นหรือวัตถุดิบในกระบวนการผลิต นำไปเป็นวัสดุหรือสารทดลองในตัวต้นแบบ นำไปทดลองหรือทดสอบใช้ในกลุ่มตัวอย่าง หรือรวมไปถึงการนำไปวิเคราะห์หาที่มา ส่วนประกอบ โครงสร้างหรือคุณสมบัติ นำไปประเมินประสิทธิภาพ (Evaluation) หรือนำไปทำวิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering) หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจเป็นที่มาของการร่วมวิจัยและพัฒนาหรือการขออนุญาตใช้สิทธิในภายหลังได้ หากวัสดุเหล่านั้นมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในตัว เช่น ได้รับการคุ้มครองในรูปแบบสิทธิบัตร พันธุพืชหรือแผนผังวงจรแล้ว อย่างไรก็ตามการให้หรือแลกเปลี่ยนซึ่งวัสดุหรือสารต่างๆ เหล่านี้ในเบื้องต้นไม่ได้ถือเป็นการถ่ายโอนสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่ไปด้วย

จ) การให้คำปรึกษา (Consulting, Consultancies)

การเป็นที่ปรึกษานี้หมายถึงการที่บุคคล องค์กรหรือภาคเอกชนภายนอกเข้ามาขอใช้บริการความเชี่ยวชาญ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ คำตอบต่อโจทย์ปัญหาของภาคอุตสาหกรรม หรือความชำนาญจากบุคลากรวิจัย คณาจารย์ หรือแม้แต่บัณฑิตที่มีองค์ความรู้ในด้านนั้นๆ ซึ่งอาจรวมไปถึงการใช้สาธารณูปโภค เครื่องมือหรือห้องทดลองของมหาวิทยาลัยเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้มักจะเกี่ยวเนื่องไปถึงการรักษาไว้ซึ่งความลับต่างๆ จากการให้คำปรึกษาหรือบริการที่จำเพาะเจาะจงนั้น

ในทางกลับกันมหาวิทยาลัยหรือนักวิจัยอาจเป็นฝ่ายว่าจ้างหรือขอรับบริการดังกล่าวจากองค์กรเอกชนภายนอกได้ซึ่งในที่นี้เรียกว่า การขอรับบริการปรึกษางานวิจัย (Reverse Consultancies) โดยอาจมีการตกลงกันในเรื่องของค่าจ้างหรือการตอบแทนเป็นอย่างอื่น เช่น หากมหาวิทยาลัยหรือนักวิจัยว่าจ้างบริษัทที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตรหรือมีข้อมูลทางการค้าที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมาเป็นที่ปรึกษาหรือขอใช้ข้อมูลดังกล่าว บริษัทอาจไม่คิดค่าบริการแต่อาจขอแลกเปลี่ยนเป็นสิทธิในการนำผลงานที่ได้ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งประเด็นนี้อาจต้องมีการพิจารณาให้ละเอียดถึงกรอบของการรับบริการว่ามีความสอดคล้องกับผลงานที่สามารถให้สิทธิได้ เพื่อป้องกันการเสียประโยชน์ในภายหลังหากมีทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้น ตัวอย่างกรณีเช่นนี้มี

เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมพันธุวิศวกรรม เช่น เมื่อมหาวิทยาลัยขอใช้รหัสดีเอ็นเอที่ถอดไว้โดยบริษัทเอกชนเพื่อนำไปทำการวิจัยด้านการแพทย์ ซึ่งอาจตามมาด้วยผลงานหรือทรัพย์สินทางปัญญาในวงการเภสัชกรรมที่มีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ในอนาคต

4.2.2 การอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Licensing)

การอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นรูปแบบหนึ่งในการนำผลงาน เทคโนโลยี หรือทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยออกไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างแท้จริง เป็นกระบวนการที่นำทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยไปประยุกต์ใช้ในภาคการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคและเกิดพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม เสมือนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยสร้างประโยชน์ให้แก่เศรษฐกิจและสังคมโดยรวมได้ ยิ่งไปกว่านั้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิยังเป็นตัวจักรสำคัญในการผลักดันให้เกิดการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันยังสามารถสร้างรายได้กลับคืนสู่มหาวิทยาลัยได้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิเกี่ยวข้องกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย การเข้าใจถึงธรรมชาติและกระบวนการของการอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

โดยทั่วไปการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร สิทธิที่มีจะประกอบไปด้วยสิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย และนำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือในส่วนของความลับทางการค้าสิทธิที่มีจะประกอบไปด้วยสิทธิในการใช้ เอาไป และเปิดเผย การอนุญาตให้ใช้สิทธิคือการอนุญาตให้ผู้ขอใช้สิทธิได้ใช้สิทธิใดๆ ดังกล่าวจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งเป็นเจ้าของสิทธินั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของ โดยทั่วไปการอนุญาตให้ใช้สิทธิจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Licensing) การอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยมิได้เป็นการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Non-Exclusive Licensing) และการอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแต่ไม่จำกัดเจ้าของสิทธิ (Sole Licensing)¹ โดยทั้ง 3 ประเภทนี้สามารถนำไปใช้กับสิทธิหรือประเด็นใดๆ ในสัญญาได้โดยอิสระ ตัวอย่างประเด็นที่ใช้ในการเจรจาเพื่อร่างสัญญา เช่น สิทธิที่ให้ สิ่งที่ให้ ขอบเขตและสาขาของงานที่ให้สิทธิ พื้นที่ที่ให้สิทธิ ระยะเวลาของสัญญา ค่าตอบแทน และเงื่อนไขการจ่ายค่าใช้สิทธิ บริษัทสาขาหรือบริษัทลูก การอนุญาตช่วง เป็นต้น

¹ การอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแต่ไม่จำกัดเจ้าของสิทธิ (Sole Licensing) หมายถึง การอนุญาตให้ใช้สิทธิที่เจ้าของสิทธิอนุญาตให้แก่ผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิใช้แต่เพียงผู้เดียวแต่เจ้าของสิทธิยังคงมีสิทธิใช้สิทธินั้นอยู่ แม้จะไม่สามารถอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นได้อีก

การอนุญาตให้ใช้สิทธิจะสำเร็จได้เกิดจากการทำงานร่วมกันในระหว่าง 3 ฝ่ายคือ นักวิจัยเจ้าของผลงาน หน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย และภาคเอกชนที่จะขออนุญาตใช้สิทธิ ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในแต่ละกระบวนการดำเนินงาน อนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งมีตั้งแต่ การวิเคราะห์เทคโนโลยี การวิเคราะห์ตลาด การประเมินมูลค่า การเสาะหาผู้ใช้สิทธิที่มีศักยภาพ การเจรจาและการร่างสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ไปจนถึงการติดตามผลและค่าตอบแทนจากการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนต้องการความร่วมมือและความเข้าใจถึงเงื่อนไขต่างๆ ในการดำเนินงานจากทั้ง 3 ฝ่าย ซึ่งส่งผลถึงการวางกลยุทธ์ในการเจรจา เพื่อให้สามารถตกลงกันได้อย่างเป็นธรรมและได้ประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย

4.2.3 การจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ (Start-Up/Spin-Off Company)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วยการจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างพัฒนาการทางเศรษฐกิจให้แก่สังคมโดยการนำผลงานทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยไปประยุกต์ใช้ พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด เนื่องจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยออกไปด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิแก่บริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่แล้ว อาจไม่ประสบความสำเร็จด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ในบางผลงานหรือบางเทคโนโลยีพบว่าไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้รับความสนใจจากบริษัทที่ดำเนินการอยู่ที่จะขอรับอนุญาตใช้สิทธิเนื่องจากอาจจะต้องใช้เวลานานในการปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีให้อยู่ในสถานะที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ บริษัทที่ดำเนินการอยู่ไม่มั่นใจและไม่ต้องการเสี่ยงกับเทคโนโลยีใหม่ หรือความตั้งใจในการนำผลงานวิจัยทรัพย์สินทางปัญญาหรือเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดของบริษัทที่ดำเนินการอยู่แล้วมีไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ขึ้นมาเพื่อขออนุญาตใช้สิทธิจากมหาวิทยาลัยและดำเนินธุรกิจกับเทคโนโลยีนั้นโดยตรงอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่า เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติในการดำเนินการของผู้ประกอบการในบริษัทจัดตั้งใหม่กับบริษัทที่ดำเนินการอยู่แล้วมีความต่างกัน

บริษัทใหม่ที่จัดตั้งขึ้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ 3 องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องคือนักวิจัยที่มีผลงานหรือองค์ความรู้ที่มีศักยภาพ ผู้บริหารบริษัทที่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ และแหล่งเงินทุน เช่น นักลงทุน กองทุนร่วมทุน หรือธนาคารซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้ธุรกิจเริ่มและดำเนินการได้ การคัดสรรที่ดี การประสานกันอย่างลงตัวและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพระหว่าง 3 องค์ประกอบจะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นใหม่

บริษัทจัดตั้งใหม่นั้นอาจเป็นการจัดตั้งจากบุคคลภายนอกที่สนใจในเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย หรืออาจจัดตั้งโดยบุคคลภายในมหาวิทยาลัยเอง เช่น ตัวนักวิจัยเจ้าของผลงาน นักศึกษา ผู้ร่วมวิจัย หรือแม้กระทั่งโดยมหาวิทยาลัยเองผ่านหน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา บริษัทจัดตั้งใหม่เหล่านี้จะทำการขออนุญาตใช้สิทธิในเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดและแบ่งปันผลประโยชน์กลับมาให้มหาวิทยาลัยในรูปแบบต่างๆ เช่น เงินค่าตอบแทนหรือหุ้นในบริษัท เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การจัดตั้งบริษัทใหม่อาจมีอุปสรรคและปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านเงินทุนในการดำเนินการ แผนการดำเนินธุรกิจไม่ดีพอ การขาดประสบการณ์ในการดำเนินการของผู้จัดการ และทีมผู้บริหาร ปัญหาการสื่อสารกันระหว่างนักวิจัยเจ้าของผลงานกับผู้ดำเนินการทางธุรกิจ หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยีเองเริ่มล้าหลังหรือไม่ตอบสนองต่อตลาด ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นได้เสมอ บริษัทจัดตั้งใหม่จึงต้องการความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างยิ่งในเบื้องต้นของการเริ่มธุรกิจ ซึ่งสำนักงานอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือสำนักงานถ่ายทอดเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยบ่มเพาะ (Incubator) จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือบริษัทจัดตั้งใหม่ได้เป็นอย่างดี

หน่วยบ่มเพาะเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือแก่ปัญหาต่างๆดังกล่าวข้างต้นแก่บริษัทจัดตั้งใหม่ ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยบ่มเพาะที่จัดตั้งขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเองหรือจากบุคคลภายนอกในรูปแบบหน่วยบ่มเพาะเอกชน หน่วยบ่มเพาะอาจมีได้หลายรูปแบบเช่น หน่วยบ่มเพาะธุรกิจ (Business Incubator) ที่เน้นความช่วยเหลือเชิงธุรกิจแก่บริษัทจัดตั้งใหม่ หน่วยบ่มเพาะเทคโนโลยี (Technology Incubator) ที่เน้นการช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยี ให้คำปรึกษาด้านเทคนิค วิศวกรรม การผลิตไปจนถึงหาแหล่งทุนสำหรับพิชัญเทคโนโลยี สร้างต้นแบบหรือนำร่องการผลิต หน่วยบ่มเพาะเฉพาะทาง (Specialized Incubator) ที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีความชำนาญในการดำเนินการหรือให้คำปรึกษาเฉพาะด้านและอาจมีสาธารณูปโภคพิเศษเฉพาะทางสำหรับประกอบธุรกิจด้านนั้นๆ ศูนย์นวัตกรรม (Innovation Center) ที่เป็นเสมือนแหล่งรวมผู้ประกอบการด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง โยงใยกับวงจรธุรกิจสำหรับธุรกิจกลุ่มนั้นๆ (Clustering) ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทในแง่เครือข่ายและวงจรธุรกิจ ไปจนถึงอุทยานวิทยาศาสตร์ (Science Park) ที่เน้นการให้บริการพื้นที่แก่ผู้ประกอบการทุกสาขาเทคโนโลยีพร้อมทีมที่ปรึกษาด้านต่างๆ

บริษัทใหม่ที่เกิดจากหน่วยบ่มเพาะเหล่านี้จะเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สร้างประโยชน์ให้แก่มหาวิทยาลัยและสังคมโดยรวม เกิดการสร้างงาน สร้างวงจรธุรกิจและผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค สร้างโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติมและสร้างแรงจูงใจให้แก่ทั้งคณาจารย์ นักวิจัยและนักศึกษา ก่อให้เกิดการค้นคว้าวิจัย

อย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งงานให้แก่บัณฑิต สร้างการเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรม สร้างแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ และในอนาคตอาจเป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนการทำวิจัยให้แก่มหาวิทยาลัย หรือเป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนบริษัท จัดตั้งใหม่ในอนาคตได้ ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเจตคติและพันธกิจหลักของการถ่ายทอดเทคโนโลยีของ มหาวิทยาลัยออกสู่ภาคธุรกิจมาโดยตลอด

4.3 นโยบายในการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในเชิงพาณิชย์

จากข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ในทางตรงนั้น คือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิและการจัดตั้งบริษัทใหม่ เนื่องจากทั้งสองรูปแบบ นั้นเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยออกสู่ภาคธุรกิจอย่างแท้จริง ให้ผลลัพธ์ในเชิงพาณิชย์ที่ชัดเจน เสมือนเป็นกระบวนการปลายทางของการวิจัยและพัฒนา ในขณะที่สัญญาวิจัย จะเสมือนเป็นขั้นตอนหนึ่งในการผลิตผลงานวิจัยหรือทรัพย์สินทางปัญญามากกว่า ผลประโยชน์ หรือรายได้ที่เกิดขึ้นได้เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในเชิงพาณิชย์โดยตรง หากมีลักษณะเป็นการให้การ สนับสนุนเพื่อการวิจัย เสมือนเป็นกระบวนการต้นน้ำมากกว่า ในหัวข้อนี้จึงจะขอกกล่าวถึงแต่ นโยบายในการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ในลักษณะการอนุญาตให้ใช้สิทธิ และการจัดตั้งบริษัทใหม่ ซึ่งในแต่ละรูปแบบมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะมีนโยบายในภาพรวมที่ คล้ายคลึงกัน แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ และลักษณะสภาพแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยนั้นๆ ซึ่งจากนโยบายในภาพรวมที่ปรากฏ พบว่า สามารถแบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัย ตามนโยบายอย่างกว้างๆ ได้ 3 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นหลัก มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักแต่ให้ความช่วยเหลือเป็น บางส่วนในการจัดตั้งบริษัทใหม่ และมหาวิทยาลัยที่มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัท ใหม่ ซึ่งทั้ง 3 ประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลัก

นโยบายลักษณะนี้ มหาวิทยาลัยโดยสำนักงานอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือหน่วยงานที่ได้รับ มอบหมายจะเน้นอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลัก การให้ รายละเอียดข้อมูลทั้งต่อบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยและต่อภาคอุตสาหกรรม หรือการให้ความ ช่วยเหลือใดๆในการดำเนินงาน เช่น การร่างสัญญาหรือการเจรจาจะเน้นไปที่การอนุญาตให้ใช้ สิทธิ มีการวางนโยบายในการจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และการจัดการกรณี ผลประโยชน์ขัดกัน (Conflict of Interest) ไว้อย่างชัดเจน จะมีการกล่าวถึงการจัดตั้งเป็นบริษัท

ใหม่จากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยเพียงเล็กน้อย หน่วยงานให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาธุรกิจเพียงเล็กน้อย แต่จะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นตัวกลางเชื่อมโยง ติดต่อกับองค์กรอื่น เช่น กองทุนร่วมทุน นักลงทุนอื่นๆ ศูนย์ธุรกิจ หรือหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจให้กับผู้ประสงค์จะจัดตั้งบริษัทใหม่มากกว่า และส่วนมากมหาวิทยาลัยจะไม่มีหน่วยบ่มเพาะ (Incubator) เป็นของตัวเอง

นโยบายของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในการเข้าเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจ ซึ่งมหาวิทยาลัยไม่ประสงค์จะแบกรับความเสี่ยงใดๆ กับบริษัทจัดตั้งใหม่จากการขออนุญาตใช้สิทธิในเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ไม่รวมลงทุนในบริษัทจัดตั้งใหม่หรือหากสนใจร่วมลงทุนก็จะร่วมเพียงเล็กน้อย โดยอาจเข้าไปถือหุ้นหรือคิดค่าอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหุ้นในบริษัทเพียงส่วนน้อย (ส่วนมากพบว่าไม่เกิน 10%) และมีนโยบายที่จะขายหุ้นดังกล่าวออกทันทีที่หุ้นบริษัทดังกล่าวพร้อมขายโดยไม่สนใจจะถือหุ้นนั้นไว้แม้จะสามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงกว่าและไม่ประสงค์จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในงานบริหารหรือการดำเนินธุรกิจใดๆ ของบริษัท มหาวิทยาลัยจะไม่มีบทบาทใดๆ ในบริษัทแม้จะถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม ไม่มีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเข้ารับตำแหน่งคณะกรรมการบริหารในบริษัท และไม่มีนโยบายอนุญาตให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยลาไปรับตำแหน่งในบริษัทจัดตั้งใหม่ชั่วคราว (On Leave)

มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายลักษณะนี้จะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีผลงานที่มีความก้าวหน้าและมีศักยภาพในเชิงพาณิชย์สูงอยู่แล้ว มีตัวอย่างกรณีที่ประสบความสำเร็จมากมาย องค์กรภายนอก เช่น กองทุนหรือนักลงทุนต่างๆ จะเชื่อมั่นในชื่อเสียงและผลงานของมหาวิทยาลัย กอปรกับมหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรธุรกิจภายนอกอีกทั้งบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิมีความสามารถและประสบการณ์สูงสามารถนำผลงานออกใช้ในเชิงพาณิชย์ได้จำนวนมาก นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยเหล่านี้มักอยู่ในย่านหรือสภาพแวดล้อมที่มีความกระตือรือร้นและนิยมเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Region) จึงมีจำนวนบริษัทจัดตั้งใหม่จากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากแม้ไม่ได้รับความช่วยเหลือมากนักจากมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่มีแนวนโยบายลักษณะนี้เช่น มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) [4] สถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตต์ (Massachusetts Institute of Technology) [5] มหาวิทยาลัยแห่งแคลิฟอร์เนีย เบิร์คลีย์ (University of California, Berkeley) [6] เป็นต้น

4.3.2 มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักและให้ความช่วยเหลือเป็นบางส่วนในการจัดตั้งบริษัทใหม่

นโยบายลักษณะนี้ มหาวิทยาลัยโดยสำนักงานอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือหน่วยงานอื่นใดที่ได้รับมอบหมายจะเน้นอำนวยความสะดวกในการดำเนินการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลัก การให้รายละเอียดข้อมูลทั้งต่อบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยและต่อภาคอุตสาหกรรม หรือการให้ความช่วยเหลือใดๆ ในการดำเนินงานยังเน้นที่การอนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งมีลักษณะเหมือนกับมหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักดังกล่าวข้างต้น แต่อาจมีเพิ่มเติมในส่วนของข้อมูลเบื้องต้นในด้านการจัดตั้งบริษัทใหม่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในแง่การให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งบริษัทใหม่นั้น นอกจากมหาวิทยาลัยจะมีบทบาทเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงกับองค์กรธุรกิจภายนอกแล้ว ยังมีบทบาทในการให้ทุนสนับสนุนเบื้องต้นในการจัดตั้งบริษัทใหม่ แต่จะระบุน้อยกว่าที่ไว้ในนโยบายว่ามหาวิทยาลัยจะลงทุนเฉพาะบางบริษัทที่ผ่านการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วเท่านั้น และจะลงทุนในสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับทุนบริษัท โดยส่วนมากพบว่าจะถือหุ้นไม่เกิน 10% และไม่ประสงค์จะมีบทบาทใดๆ ในการบริหารหรือการประกอบการธุรกิจและไม่มีการส่งเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไปรับตำแหน่งใดๆ ในบริษัทระหว่างที่มหาวิทยาลัยถือหุ้นบริษัทอยู่

ในแง่การส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยอาจจะมีหน่วยบ่มเพาะช่วยเหลือหรือสำนักงานอนุญาตให้ใช้สิทธิอาจจะเป็นตัวกลางประสานงาน เชื่อมโยงผู้ที่สนใจจะจัดตั้งบริษัทให้กับภาคธุรกิจ เอกชนต่างๆ ที่พร้อมให้บริการเช่น ที่ปรึกษาธุรกิจ แหล่งเงินทุน หรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือต่างๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามในบางมหาวิทยาลัยก็มีนโยบายที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการอย่างกระตือรือร้นในแง่ความช่วยเหลือในการดำเนินงาน ข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือการให้คำปรึกษา แต่ไม่มีนโยบายในเรื่องการร่วมลงทุน

มหาวิทยาลัยเหล่านี้เดิมทีอาจจะมียุทธศาสตร์เน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักดังกล่าวในแบบแรก แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ กระแสความนิยมหรือภูมิศาสตร์ที่แวดล้อมมหาวิทยาลัยอยู่มีลักษณะที่มุ่งไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Region) กอปรกับมีหลายบริษัทที่จัดตั้งจากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจให้เห็นเป็นต้นแบบมากมาย ทั้งยังสร้างรายได้กลับสู่มหาวิทยาลัยได้มหาศาล มหาวิทยาลัยจึงอาจมีการปรับแผนนโยบายใหม่ให้สอดคล้องตอบรับกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ในเวลานั้นๆ แต่ยังคงสงวนท่าทีไว้ มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายในลักษณะนี้มีตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) [7] มหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell University) [8] มหาวิทยาลัยแห่งเท็กซัส (University of Texas) [9] สถาบันเทคโนโลยีแห่งจอร์เจีย (Georgia Institute of Technology) [10] เป็นต้น

4.3.3 มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัทใหม่

นโยบายลักษณะนี้ มหาวิทยาลัยโดยสำนักงานอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือหน่วยงานอื่นใดที่ได้รับมอบหมายจะเน้นอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในการอนุญาตให้ใช้สิทธิไปพร้อมกับการจัดตั้งบริษัทใหม่จากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย การให้รายละเอียดข้อมูลทั้งต่อบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยและต่อภาคอุตสาหกรรม หรือการให้ความช่วยเหลือใดๆ ในการจัดตั้งบริษัทหรือการเป็นผู้ประกอบการจะมีกล่าวไว้อย่างละเอียดและหลากหลาย มีการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่แก่บุคลากรวิจัย นักศึกษาหรือภาคเอกชนที่สนใจจะตั้งบริษัทใหม่จากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่การให้คำปรึกษาในการพัฒนาธุรกิจ ช่วยเหลือในการวางแผนธุรกิจ ไปจนถึงการเป็นพี่เลี้ยงในการประกอบธุรกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยมีนโยบายให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดตั้งบริษัทและดำเนินธุรกิจอย่างเต็มที่เปรียบเสมือนเป็นบริษัทที่ปรึกษาธุรกิจ อย่างไรก็ตามหากงานใดมหาวิทยาลัยไม่สามารถดำเนินการเองได้หรือไม่ประสงค์จะดำเนินการ มหาวิทยาลัยจะเป็นตัวกลางเชื่อมโยงในการสรรหาองค์กรภายนอกมารับหน้าที่ดำเนินการแทน หรืออาจมีการสร้างเครือข่ายไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ในส่วนการร่วมลงทุน มหาวิทยาลัยจะให้การสนับสนุนทุนในหลายรูปแบบ เช่น เงินทุนสนับสนุนโครงการนำร่องการผลิต เงินทุนสนับสนุนการประเมินทรัพย์สินทางปัญญาและพัฒนาธุรกิจ รวมถึงเงินทุนตั้งต้นสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ มหาวิทยาลัยพร้อมให้การสนับสนุนและพร้อมเข้าร่วมในการจัดตั้งบริษัทอย่างเต็มที่โดยเปิดทางเลือกในการเข้าร่วมหลากหลายเช่น ร่วมพิจารณาหรือประเมินแผนธุรกิจ เข้าถือหุ้นในบริษัท หรือเข้าไปมีบทบาทในการบริหาร เป็นต้น ในส่วนการถือหุ้นบริษัทหรือการคิดค่าอนุญาตใช้สิทธิจากบริษัทใหม่เป็นหุ้นแทนเงินสด มหาวิทยาลัยจะเปิดให้มีหลายทางเลือกเช่นกัน และยินดีจะถือหุ้นไว้เพื่อรับเงินปันผลในระยะยาวหากพบว่าบริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีหรือเปิดรับหลายทางออก เช่น รอบริษัทซื้อหุ้นคืนหรือ รอนำหุ้นขายในตลาดหลักทรัพย์ในช่วงเวลาที่ให้ผลกำไรสูงสุด

มหาวิทยาลัยที่มีแนวนโยบายในลักษณะนี้มีตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน (University of Wisconsin, Madison) [11] มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (University of Cambridge) [12] มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (University of Oxford) [13] มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan, Ann Arbor) [14] เป็นต้น

จากข้างต้น ลักษณะกิจกรรมที่พบในแนวนโยบายแต่ละแบบสามารถสรุปได้ดังตารางที่

ตารางที่ 4.1 ลักษณะกิจกรรมที่พบในนโยบายแต่ละแบบ

กิจกรรม	แนวนโยบาย	เน้นอนุญาตให้ใช้สิทธิ	เน้นอนุญาตให้ใช้สิทธิและให้ความช่วยเหลือบางส่วนในการจัดตั้งบริษัท	สนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัท
การดำเนินการด้านสิทธิบัตร/ทรัพย์สินทางปัญญา		มี	มี	มี
การดำเนินงานด้านการอนุญาตให้ใช้สิทธิตลอดกระบวนการ		มี	มี	มี
ข้อมูลที่แสดงบนเว็บไซต์		เน้นข้อมูลรายละเอียดด้านการอนุญาตให้ใช้สิทธิ	เน้นข้อมูลรายละเอียดด้านการอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่มีการกล่าวถึงการจัดตั้งบริษัทเป็นบางส่วน	แสดงรายละเอียดข้อมูลด้านการอนุญาตให้ใช้สิทธิควบคู่กับการจัดตั้งบริษัทใหม่
ที่ปรึกษาธุรกิจ/ที่เลี้ยงธุรกิจ		มีให้เท่าที่จำเป็น มักเป็นตัวกลางและแนะนำสู่วางงานอื่น	มีให้เท่าที่จำเป็นถึงปานกลางมักเป็นตัวกลางและแนะนำสู่วางงานอื่น	ส่วนใหญ่มีบริการเต็มรูปแบบ
หน่วยปมเพาะวิสาหกิจ		ไม่มี	มีบางมหาวิทยาลัย	ส่วนใหญ่มี
การรับค่าสิทธิเป็นหุ้นในบริษัท		มี	มี	มี
การถือหุ้นในบริษัท		ส่วนน้อย(ส่วนมากไม่เกิน 10%) และจะขายทันทีเมื่อมีโอกาส	ส่วนน้อย(ส่วนมากไม่เกิน 10%)และจะขายทันทีเมื่อมีโอกาส	แล้วแต่ตกลงและยินดีจะถือหุ้นเพื่อรอปันผลในระยะยาว
ส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตำแหน่งคณะกรรมการบริหารในบริษัท		ไม่มี	ไม่มี	อาจมีได้แล้วแต่กรณี
นโยบายการจัดการผลประโยชน์ขัดกันกรณีนักวิจัยถือหุ้นบริษัทจัดตั้งใหม่		มี	มี	มี
บทบาทในการบริหารบริษัทจัดตั้งใหม่ที่มหาวิทยาลัยถือหุ้นอยู่		ไม่ประสงค์จะมีบทบาทใดๆ	ไม่ประสงค์จะมีบทบาทใดๆ	อาจมีได้แล้วแต่กรณี
ทุนสนับสนุนเบื้องต้นในการจัดตั้งบริษัท (Seed Capital)		ไม่มี	มีบางมหาวิทยาลัย	มี
การร่วมลงทุนกับบริษัทจัดตั้งใหม่		ไม่มีนโยบาย (จะใช้การแนะนำแหล่งทุนอื่นให้)	มีนโยบายแต่ยังสงวนท่าทีและจะร่วมเพียงเล็กน้อยแล้วแต่โครงการ	มีนโยบายสนับสนุน และมีแหล่งทุนให้ในหลายระดับ
ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่ใช้		Harvard University, University of California at Berkeley, Massachusetts Institute of Technology	Stanford University, University of Texas, Cornell University, Georgia Institute of Technology	University of Wisconsin, Madison, University of Cambridge, University of Oxford, University of Michigan, Ann Arbor

อย่างไรก็ดี จากการสืบค้นข้อมูลจากรายงานประจำปีของมหาวิทยาลัยหรือสำนักงานที่ได้รับมอบหมายในส่วนการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ในช่วง 2-3 ปีล่าสุดนั้นพบว่า จำนวนบริษัทใหม่ที่จัดตั้งจากการขออนุญาตให้ใช้สิทธิในเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยมีความหลากหลายมิได้ขึ้นอยู่กับนโยบายของมหาวิทยาลัย ยกตัวอย่างเช่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) ซึ่งมีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักนั้นมีจำนวนบริษัทจัดตั้งใหม่ในปี ค.ศ. 2003, 2004 และ 2005 จำนวน 17, 20 และ 20 บริษัทใหม่ตามลำดับ ในขณะที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ซึ่งมีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิและให้ความช่วยเหลือบางส่วนในการจัดตั้งบริษัทกลับมีจำนวนบริษัทจัดตั้งใหม่ในปี ค.ศ. 2002, 2003 และ 2004 จำนวน 13, 17 และ 9 บริษัท และมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) ซึ่งมีแนวนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัทใหม่นั้นมีจำนวนบริษัทจัดตั้งใหม่ในปี ค.ศ. 2002, 2003 และ 2004 จำนวนเพียง 5, 9 และ 13 บริษัทใหม่ตามลำดับ ซึ่งดูเหมือนว่านโยบายของมหาวิทยาลัยไม่ได้มีผลมากนักกับการเกิดของบริษัทใหม่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมอื่นที่มหาวิทยาลัยนั้นๆ ประสบอยู่ เช่น ลักษณะของเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยในขณะนั้นๆ ที่อาจเหมาะกับการจัดตั้งบริษัทใหม่มากกว่าการอนุญาตให้ใช้สิทธิ

4.4 สรุปและข้อเสนอแนะ

นโยบายที่มีใช้ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้ง 3 รูปแบบนั้น ทุกมหาวิทยาลัยจะให้การสนับสนุนการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการดำเนินการอนุญาตให้ใช้สิทธิเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันออกไปในส่วนของการสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่จากการขออนุญาตให้ใช้สิทธิในเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิอย่างเดียวนั้นจะให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการต่างๆ ในด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักแต่ไม่ได้จำกัดการจัดตั้งบริษัทใหม่ใดๆ ทั้งในแง่นโยบายหรือในแง่การดำเนินงาน เพียงแต่มหาวิทยาลัยเองมิได้ให้การช่วยเหลือใดๆ มากนักเท่านั้น เช่น ไม่ช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาธุรกิจหรือการจัดทำแผนธุรกิจ ไม่มีหน่วยบ่มเพาะธุรกิจ หรือไม่มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีสำนักงานเหล่านั้นก็ให้บริการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงหน่วยงานอื่นภายนอกที่ทำหน้าที่เหล่านั้นให้แก่ผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับนโยบายที่เน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักและให้การสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทเป็นบางส่วน ที่มีการให้ความช่วยเหลือในบางส่วนที่เพิ่มขึ้นจากที่มีในนโยบายแบบแรกเพียงแต่อาจจะยังไม่ครอบคลุมความต้องการทั้งหมดของผู้สนใจจะตั้งบริษัทใหม่เหล่านั้น เช่น อาจให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาธุรกิจแต่ไม่มีแหล่งทุนให้ หรืออาจมีแหล่งทุนให้แต่ไม่มีหน่วยบ่มเพาะธุรกิจช่วยเหลือ เป็นต้น ใน

ส่วนของนโยบายที่สนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัทใหม่นั้นนอกจากจะให้ความสะดวกในการดำเนินการอนุญาตให้ใช้สิทธิแล้วยังอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการก่อตั้งบริษัทใหม่เหล่านั้นด้วยในหลายส่วน เช่น การให้ข้อมูลเบื้องต้นการประกอบธุรกิจ ความช่วยเหลือในการจัดทำแผนธุรกิจหรือพัฒนาธุรกิจ ความช่วยเหลือในการเริ่มธุรกิจ ไปจนถึงความช่วยเหลือในด้านเงินทุนทั้งการให้ทุนสนับสนุนเองหรือช่วยในการหาผู้ให้ทุน โดยกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้อาจมีการดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยเองจากสำนักงานถ่ายทอดเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย หรือจากองค์กรภายนอกที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย โดยการดำเนินการของแต่ละมหาวิทยาลัยอาจแตกต่างกันไปบ้างตามนโยบายย่อยของมหาวิทยาลัยนั้นๆ

อย่างไรก็ดี มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่นั้นมักจะมีหน่วยงานที่มีสถานภาพเป็นอีกนิติบุคคลหนึ่งดำเนินงานให้ โดยเฉพาะในส่วนการให้การสนับสนุนทุนหรือแม้ในส่วนการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เช่น Wisconsin Alumni Research Foundation (WARF) ที่ดำเนินการให้แก่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน, Cambridge Enterprise ที่ดำเนินการให้แก่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ หรือ Isis Innovation Ltd. ที่ดำเนินการให้แก่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้จะรับหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยตลอดกระบวนการไปจนถึงการบริหารจัดการบริษัทจัดตั้งใหม่จากเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ซึ่งรวมถึงการให้ทุนหรือร่วมลงทุนในบริษัทเหล่านั้นด้วย ในขณะที่มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักนั้นจะไม่มีหน่วยงานเหล่านี้แต่มหาวิทยาลัยจะดูแลเองผ่านสำนักงานถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งมีสถานภาพเป็นองค์กรของมหาวิทยาลัย จากประเด็นนี้อาจมองได้ว่า การที่มหาวิทยาลัยที่มีแนวทางสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่แต่งตั้งหรือมอบอำนาจในการดำเนินการให้กับหน่วยงานเหล่านั้นนั้น อาจเนื่องจากมหาวิทยาลัยมีความต้องการที่จะร่วมมือในเชิงพาณิชย์กับบริษัทจัดตั้งใหม่เหล่านั้น แต่ไม่ต้องการให้ความรับผิดชอบในทางกฎหมาย (Legal Liability) ต่อบริษัทจัดตั้งใหม่เหล่านั้นตกถึงมหาวิทยาลัย หรือในอีกประเด็นหนึ่งอาจเพื่อให้การจัดการด้านการเงินโดยเฉพาะในการดำเนินงานและการลงทุนที่เกิดขึ้นมีความคล่องตัวไม่ซ้ำซ้อนกับระบบทุนสนับสนุนของมหาวิทยาลัยหรือการระดมทุนจากภายนอก หรือขัดกับระเบียบการเงินของมหาวิทยาลัย ในจุดนี้อาจมองได้ว่าจริงๆ แล้วมหาวิทยาลัยมิได้ลงทุนเองแต่มีหน่วยงานอื่นดำเนินการให้ แม้กระทั่งแหล่งเงินทุนก็อาจมิใช่เงินของมหาวิทยาลัยเอง โดยส่วนใหญ่พบว่าเป็นเงินจากแหล่งทุนอื่น เช่น ทุนจากส่วนกลางหรือรัฐบาล ทุนจากแหล่งทุนอิสระ เช่น สมาคมศิษย์เก่าหรือนักลงทุนอื่นใด มหาวิทยาลัยมีบทบาทเพียงให้การสนับสนุนในเชิงนโยบายหรือการสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยเท่านั้น หรืออย่างมากอาจเป็นเพียงการให้ทุนเริ่มต้นเพื่อพัฒนาผลงานซึ่งเป็น

เงินเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น (มักเรียกว่า University Challenge Fund) ซึ่งไม่ถือเป็นการร่วมลงทุนเต็มตัว

ในการสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่หรือการที่มหาวิทยาลัยจะลงทุนในบริษัทใหม่ ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทที่มหาวิทยาลัยก่อตั้งขึ้นเองเพื่อผลิตสินค้าขายในเชิงพาณิชย์หรือบริษัทที่ก่อตั้งโดยบุคคลอื่นที่มหาวิทยาลัยเข้าไปถือหุ้นด้วยนั้น มหาวิทยาลัยมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในหลาย ประเด็นถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ที่จะได้รับทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคมโดยรวมและตัวมหาวิทยาลัยเองจากการตั้งบริษัทใหม่นั้น โดยประเด็นที่ควรคำนึงถึงในการวางนโยบายประกอบด้วย

- **ระดับของเทคโนโลยีที่มหาวิทยาลัยผลิตได้** จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจมากน้อยเพียงใด เป็นเทคโนโลยีขั้นสูง หรือเป็นเทคโนโลยีใหม่ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในอุตสาหกรรม เหมาะสมกับการตั้งบริษัทใหม่ สามารถทำให้บริษัทที่จัดตั้งใหม่ขึ้นเพื่อดำเนินธุรกิจจากเทคโนโลยีนั้นอยู่รอดได้ในโลกธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงหรือไม่
- **ความสามารถในการดำเนินธุรกิจของบริษัทใหม่เหล่านั้น** จะสามารถสร้างผลกำไรหรือสร้างวงจรกิจได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งจะส่งผลต่อค่าตอบแทนที่กลับคืนสู่มหาวิทยาลัยและประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากเทคโนโลยีใหม่ที่คิดค้นขึ้นด้วย
- **ค่านิยมหรือแนวคิดในการเป็นผู้ประกอบการ** รวมถึงสภาพแวดล้อมที่จูงใจให้เป็นผู้ประกอบการว่ามีมากน้อยแค่ไหน หากเป็นภูมิภาคที่ไม่นิยมเป็นผู้ประกอบการ ไม่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบการ การจัดตั้งบริษัทใหม่อาจไม่ใช่ทางออกที่ดี หรือหากเกิดบริษัทใหม่ขึ้นก็อาจไม่สามารถอยู่รอดได้เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนธุรกิจเหล่านั้น
- **การให้การสนับสนุนส่งเสริมต่างๆ** เช่น การเข้าถือหุ้น หรือร่วมลงทุนในบริษัทใหม่ มหาวิทยาลัยควรพิจารณาว่าจะดำเนินการเองหรือให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการ เพราะจะผูกพันไปถึงประเด็นความรับผิดชอบในทางกฎหมายด้วยหากบริษัทเหล่านั้นประสบปัญหาในการดำเนินการ ความรับผิดชอบดังกล่าวจะตกถึงมหาวิทยาลัยหรือไม่อย่างไร
- **ความรับผิดชอบในทางกฎหมาย** หากมหาวิทยาลัยต้องการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดๆ ขายโดยใช้ชื่อ ตราหรือเครื่องหมายการค้าของมหาวิทยาลัยเอง มหาวิทยาลัยควรพึงตระหนักถึงความรับผิดชอบในทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากผู้บริโภคสินค้าเหล่านั้น หากสินค้านั้นดังกล่าวยังมีปัญหา เช่น คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาต่อสุขภาพของผู้บริโภค หรือการนำตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไปใช้เพื่อการ

โฆษณาแก่ผู้บริโภคร หากมีคดีความเกิดขึ้นอาจส่งผลเสียต่อมหาวิทยาลัยทั้งในแง่การเงินและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

- **ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย** จากพันธกิจและปณิธานของมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งวิชาการ ความรู้ การศึกษาเพื่อสาธารณะ เพื่อสังคมและเพื่อส่วนรวม การหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่มากเกินไปอาจก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้
- **เงินทุนที่ลงไปหรือแหล่งเงินทุนที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้** รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานดูแล หน่วยบ่มเพาะหรือกลุ่มบุคลากรที่มาดำเนินการ ซึ่งล้วนใช้งบประมาณที่สูงและยากที่จะสร้างรายได้กลับคืนจนคุ้มทุนในระยะเวลาอันสั้น มหาวิทยาลัยควรพิจารณาว่าจะใช้เงินทุนจากมหาวิทยาลัยเองหรือไม่ หรือควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากส่วนกลาง/ภาครัฐ องค์กรเอกชน เช่น สมาคมศิษย์เก่า กลุ่มทุนภูมิภาค มูลนิธิใดๆ หรือบริษัทดำเนินการเพื่อผลกำไรอื่นใดหรือไม่ การทุ่มงบประมาณไปในกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อการดำเนินการด้านอื่นของมหาวิทยาลัยหรือไม่ เป็นประเด็นที่ควรมีการพิจารณา
- **การเกิดกรณีผลประโยชน์ขัดกัน (Conflict of Interest)** เนื่องจากบทบาทหลักของคณาจารย์ นักวิจัย ไปจนถึงตัวมหาวิทยาลัยเองนั้น ควรมุ่งสู่งานวิชาการ งานวิจัยและการบริการการศึกษาให้แก่สาธารณะ การทำธุรกิจหรือการหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากผลงานและงานวิจัยที่เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยนั้น ควรกระทำด้วยความรอบคอบและเปิดเผย การจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น กรณีนักวิจัยหรือเครือข่ายจะขออนุญาตนำผลงานของนักวิจัยเองไปใช้หรือจัดตั้งบริษัทใหม่ มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นธรรมเพื่อยังประโยชน์ต่อเจ้าของผลงานและตัวมหาวิทยาลัยเองโดยรวม
- **บทบาทหน้าที่ของคณาจารย์และนักวิจัย** เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของนักวิจัย อาจส่งผลให้นักวิจัยสูญเสียสมาธิและจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและการทำวิจัยเพื่อส่วนรวม อีกทั้งการทุ่มเทเวลาให้กับการดำเนินธุรกิจซึ่งไม่ใช่หน้าที่และความเชี่ยวชาญหลักของนักวิจัย ไม่ก่อให้เกิดผลบวกในการพัฒนาด้านวิชาการและองค์ความรู้
- **การตีพิมพ์ผลงาน** การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากผลงานวิจัยเหล่านั้นหากมีเงื่อนไขใดๆ ที่ต้องจำกัดการตีพิมพ์ผลงานต่อสาธารณะ หรือต้องปกปิดผลงานเหล่านั้นเพื่อผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ อาจขัดแย้งกับปณิธานของมหาวิทยาลัยและ

จรรยาบรรณวิชาชีพของนักวิจัยต่อสังคมและส่วนรวม เป็นประเด็นที่มหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงด้วย

- **การใช้ทรัพยากรมหาวิทยาลัยและการบริหารบุคลากร** ในการดำเนินกิจกรรมของบริษัทที่นักวิจัยถือหุ้นอยู่หรืองานวิจัยที่ให้ประโยชน์ต่อนักวิจัยเพียงผู้เดียวนั้นในหลายกรณีต้องใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยโดยตรง เช่น ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ วัสดุสาร สาธารณูปโภค หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้แท้จริงแล้วมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในด้านการศึกษาวิจัยสำหรับส่วนรวม กล่าวคือมีไว้เพื่อการเรียนการสอน การวิจัยโดยรวม ทุกคนมีสิทธิใช้เท่าเทียมกัน มิใช่มีไว้สำหรับผู้ใดผู้หนึ่ง การใช้งานทรัพยากรเหล่านี้แต่เพียงผู้เดียวโดยเบียดบังส่วนรวมถือเป็นการไม่เหมาะสม และผิดต่อปณิธานของมหาวิทยาลัยและจรรยาบรรณวิชาชีพบุคลากรของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ในหลายกรณีมีการใช้งานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ประเด็นเหล่านี้มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้
- **ผลลัพธ์ที่ได้ในเชิงวิชาการ งานวิจัย และองค์ความรู้** หากมหาวิทยาลัยมีนโยบายที่เน้นการหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากเกินไปอาจทำให้คณาจารย์ นักวิจัยมีวิสัยทัศน์ในการทำงานวิจัยที่จำกัดและไม่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลต่อการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ ไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงวิชาการที่หลากหลาย ลึกซึ้ง หรือก้าวหน้า เนื่องจากงานวิจัยหลายแขนงเป็นงานวิจัยพื้นฐานที่ไม่สามารถใช้ในเชิงพาณิชย์ได้หากแต่เป็นฐานความรู้สำหรับงานอื่น ซึ่งไม่สามารถละทิ้งได้ และยังเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่ต้องมีไว้เพื่อการศึกษา แต่หากนักวิจัยมุ่งเป้าสู่งานวิจัยในเชิงพาณิชย์มากเกินไป อาจส่งผลให้งานวิจัยและงานวิชาการโดยรวมสูญเสียคุณค่าและความสำคัญลงไป ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบบการศึกษาในภาพรวม ไม่เพิ่มมูลค่าให้แก่ผลงานและไม่ก่อให้เกิดสังคมฐานความรู้ (Knowledge Base Society) ที่มั่นคงและยั่งยืน

ในบทถัดไปจะกล่าวถึง รูปแบบการแบ่งปันผลประโยชน์หรือแรงจูงใจที่มหาวิทยาลัยให้แก่ นักวิจัย และหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่มีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 แบบ คือ ค่าสิทธิ (Royalty) หุ้น (Equity) การให้รางวัล (Recognition/Reward/Promotion) เงินสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจ (Research/Seed Fund) และแรงจูงใจในรูปแบบอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Monotti, A. and Ricketson, S. Universities and Intellectual Property: Ownership and Exploitation, Oxford University Press, 2003
- [2] Kalis, N. Technology Commercialization Through New Company Formation, NBIA Publications, 2001
- [3] Technology Transfer Practice Manual 2nd Edition, Association of University Technology Managers, 2002
- [4] Harvard University. Office of Technology and Trademark Licensing, Harvard University [Online]. Available from: <http://www.techtransfer.harvard.edu/> [2005, October 12]
- [5] Massachusetts Institute of Technology. Technology Licensing Office, Massachusetts Institute of Technology [Online]. Available from: <http://web.mit.edu/tlo/www/> [2005, October 10]
- [6] University of California, Berkeley. Office of Intellectual Property and Industry Research Alliances University of California, Berkeley [Online]. Available from: <http://ipira.berkeley.edu/> [2005, October 11]
- [7] Stanford University. Office of Technology Licensing, Stanford University [Online]. Available from: <http://otl.stanford.edu/> [2005, October 10]
- [8] Cornell University. Cornell Center for Technology, Enterprise and Commercialization, Cornell University [Online]. Available from: <http://www.cctec.cornell.edu/> [2005, October 15]
- [9] University of Texas, Austin. Office of Technology Commercialization, University of Texas, Austin [Online]. Available from: <http://www.otc.utexas.edu/> [2005, October 15]
- [10] Georgia Institute of Technology. Office of Technology Licensing, Georgia Institute of Technology [Online]. Available from: <http://otl.gtrc.gatech.edu/> [2005, October 17]
- [11] University of Wisconsin, Madison. Wisconsin Alumni Research Foundation [Online]. Available from: <http://www.warf.ws/> [2005, October 15]

- [12] University of Cambridge. Cambridge Enterprise, University of Cambridge [Online]. Available from: <http://www.enterprise.cam.ac.uk/> [2005, October 12]
- [13] University of Oxford. Isis Innovation Limited, University of Oxford [Online]. Available from: <http://www.isis-innovation.com/> [2005, October 15]
- [14] University of Michigan. Office of Technology Transfer, University of Michigan [Online]. Available from: <http://www.techtransfer.umich.edu/> [2005, October 15]

บทที่ 5

รูปแบบการให้แรงจูงใจ

ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในทุกๆ ฝ่ายของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งในความสำเร็จของการที่มหาวิทยาลัยจะนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของผู้ประดิษฐ์ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจึงจำเป็นต้องมีนโยบายด้านการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นธรรม ซึ่งจะสร้างแรงจูงใจและกำลังใจให้แก่ผู้ประดิษฐ์และหน่วยงาน

จากการสำรวจเชิงเอกสาร แรงจูงใจที่มหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ประดิษฐ์ และหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่มีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์แบ่งออกได้เป็น 5 แบบ คือ ค่าสิทธิ (Royalty) หุ้น (Equity) การให้รางวัล (Recognition/Reward/Promotion) เงินสนับสนุนงานวิจัยและทุนเริ่มต้นธุรกิจ (Research/Seed Fund) และแรงจูงใจในรูปแบบอื่นๆ

5.1 ค่าสิทธิ (Royalty)

ค่าสิทธิ (Royalty) คือ ค่าตอบแทนที่ผู้นำทรัพย์สินทางปัญญาหรือเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้ตอบแทนให้แก่มหาวิทยาลัย โดยทั่วไปนิยมคิดจากสัดส่วนของรายได้ที่เกิดจากยอดขาย โดยจำนวนเงินและเงื่อนไขการจ่ายเงินนั้นขึ้นอยู่กับการเจรจาและข้อตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยและผู้นำเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้

การแบ่งค่าสิทธิที่นิยมแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ให้แก่ผู้ประดิษฐ์ หน่วยงานที่ผู้ประดิษฐ์สังกัด และมหาวิทยาลัย โดยส่วนใหญ่มักจะแบ่งเป็นสัดส่วนของค่าสิทธิที่ได้รับ ในบางมหาวิทยาลัยอาจแบ่งค่าสิทธิมากกว่าสามส่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เท่าที่ศึกษาแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิที่ได้รับเป็น 2 แบบ [1] คือ

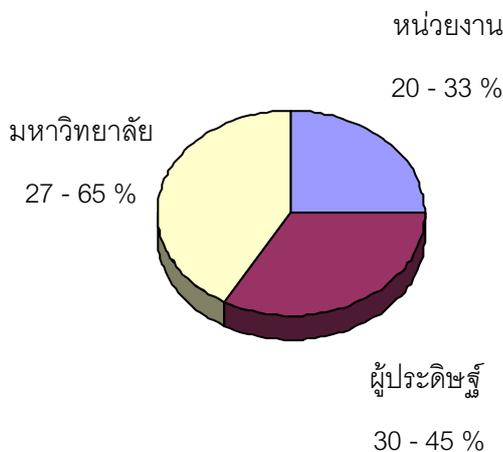
1. สัดส่วนค่าสิทธิแบบคงที่ ผู้ประดิษฐ์และหน่วยงานได้รับเปอร์เซ็นต์ค่าสิทธิคงที่โดยไม่ขึ้นกับจำนวนรายได้ที่เกิดขึ้นจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตารางที่ 5.1 แสดงตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่ใช้การแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิแบบคงที่ ซึ่งช่วงสัดส่วนการแบ่งรายได้แสดงในรูปที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่ใช้การแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิแบบคงที่

มหาวิทยาลัย	ผู้ประดิษฐ์	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัย
Northwestern University	30%	20%	50%
University of California	35%	-	65%
University of Washington	33.33%	33.33%	33.33%
Stanford University	33.33%	33.33%	33.33%
University of Pittsburgh	30%	15%	55%
Purdue University	33.33%	33.33%	33.33%
University of Oklahoma	35%	25%	45%
University of Kansas	33.33%	33.33%	33.33%
Iowa State University	33.33%	33.33%	33.33%
Massachusetts Institute of Technology	33.33%	33.33%	33.33%
Brigham Young University	45%	27.5%	27.5%
University of Alberta	33.33%	33.33%	33.33%
Aberdeen and Queen's University of Belfast	33.33%	33.33%	33.33%
University of Tokyo	40%	30%	30%
University of New South Wales	33%	-	67%
Chulalongkorn University	50%	25%	25%
Mahidol University	50%	20%	30%
Kasetsart University	50%	30%	20%

หมายเหตุ รายละเอียดการแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิของมหาวิทยาลัยต่างๆ สามารถดูเพิ่มเติมได้ที่

ภาคผนวก ก

รูปที่ 5.1 ช่วงสัดส่วนการแบ่งรายได้ระหว่างผู้ประดิษฐ์ หน่วยงาน และ มหาวิทยาลัย

- สัดส่วนค่าสิทธิแบบไม่คงที่ ผู้ประดิษฐ์และหน่วยงานได้รับเปอร์เซ็นต์ค่าสิทธิผันแปรตามรายได้ที่มหาวิทยาลัยได้รับ กล่าวคือ เมื่อรายได้สูงขึ้นมหาวิทยาลัยจะแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิให้แก่ผู้ประดิษฐ์ลดลงและแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิกลับคืนแก่มหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ตารางที่ 5.2 แสดงตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่ใช้การแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิแบบไม่คงที่

ตารางที่ 5.2 ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่ใช้การแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิแบบไม่คงที่

Yale University

รายได้สุทธิ	ผู้ประดิษฐ์	มหาวิทยาลัย
\$100,000 แรก	50%	50%
ระหว่าง \$100,000 - \$200,000	40%	60%
มากกว่า \$200,000	30%	70%

University of Michigan

รายได้สุทธิ	ผู้ประดิษฐ์	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัย
\$200,000 แรก	50%	17%	33%
ระหว่าง \$200,000 - \$2,000,000	30%	20%	50%
มากกว่า \$2,000,000	30%	-	70%

University of Cambridge

รายได้สุทธิ	ผู้ประดิษฐ์	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัย
£20,000 แรก	90%	5%	5%
£40,000 ถัดไป	70%	15%	15%
£40,000 ถัดไป	50%	25%	25%
มากกว่า £100,000	33.3%	33.3%	33.3%

Oxford University

รายได้สุทธิ	ผู้ประดิษฐ์	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัย
£50,000 แรก	87.2%	0%	12.8%
ระหว่าง £72,000 - £720,000	45%	25%	30%
มากกว่า £720,000	22.5%	37.5%	40%

Dublin Institute of Technology

รายได้สุทธิ	ผู้ประดิษฐ์	มหาวิทยาลัย
€ 65,000 แรก	70%	30%
ระหว่าง €65,000 - €130,000	50%	50%
มากกว่า €130,000	30%	70%

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยอาจหักค่าใช้จ่ายการดำเนินการและการจดสิทธิบัตรก่อนที่จะแบ่งรายได้ให้แก่นักวิจัยและหน่วยงาน หรือหักเมื่อได้รับค่าสิทธิถึงจำนวนหนึ่งแล้ว โดยค่าใช้จ่ายที่หักนี้อาจหักตามค่าใช้จ่ายจริงหรือคิดเหมารวมเป็นเปอร์เซ็นต์ โดยทั่วไปมักไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่เกิดขึ้น

5.2 หุ้น (Equity)

หุ้น (Equity) เป็นค่าตอบแทนอีกประเภทหนึ่งที่มหาวิทยาลัยรับจากผู้นำทรัพย์สินทางปัญญาหรือเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นบริษัทขนาดเล็กหรือบริษัทตั้งใหม่ (Start-up Company) แทนค่าตอบแทนที่เป็นเงินสด และมหาวิทยาลัยมักจะขายหุ้นทันทีเมื่อมีโอกาสและมูลค่าที่เหมาะสม เช่น ในกรณีที่บริษัทเสนอขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ผลตอบแทนอาจจะอยู่ในรูปของตราสารหนี้ ตราสารสิทธิที่จะซื้อหรือขายทรัพย์สิน (Options) หรือเงินปันผล [2]

การแบ่งผลตอบแทนจากหุ้นนี้ มหาวิทยาลัยอาจแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์หุ้นให้แก่ผู้ประดิษฐ์และหน่วยงาน หรืออาจแบ่งจากเงินที่ได้รับเมื่อขายหุ้นได้แล้วก็ได้และอาจจะใช้สัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์เช่นเดียวกับการแบ่งค่าสิทธิ

อย่างไรก็ตาม การรับค่าตอบแทนเป็นหุ้นนั้นมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงความเสี่ยง อันเนื่องมาจากมูลค่าหุ้นซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการดำเนินการของบริษัทนั้นๆ ดังนั้นมหาวิทยาลัยอาจต้องเจรจาให้ได้รับค่าตอบแทนเป็น 2 ส่วน คือ เงินสดเริ่มต้นส่วนหนึ่ง (Initial Fee) และรับเป็นหุ้นอีกส่วนหนึ่ง [3] หรืออาจรับเป็นค่าสิทธิ (Royalty) และหุ้นก็ได้

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายที่กำหนดบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะผู้ถือหุ้นไว้ให้ชัดเจน เช่น The University of California มีนโยบายที่จะไม่รับตำแหน่งในคณะกรรมการบริหาร (Board of Directors) ในบริษัทที่มหาวิทยาลัยถือหุ้นอยู่และจะไม่ออกเสียงในกิจการใดๆ ของบริษัทไม่ว่ามหาวิทยาลัยจะถือหุ้นเป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม

ตัวอย่างการแบ่งเปอร์เซ็นต์หุ้นหรือรายได้จากการขายหุ้นของมหาวิทยาลัยต่างๆ

The University of California มหาวิทยาลัยสามารถจัดให้ผู้ประดิษฐ์ได้รับผลตอบแทนเป็นหุ้นจากบริษัทโดยตรง หรือมหาวิทยาลัยอาจถือหุ้นเพียงผู้เดียวและแบ่งรายได้ที่เกิดจากการขายหุ้นให้แก่ผู้ประดิษฐ์ภายหลัง โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยจะถือหุ้นไม่เกิน 10%

The University of British Columbia รายได้ที่ได้จากการขายหุ้นสุทธิ 25% ให้แก่คณะที่ผู้ประดิษฐ์สังกัด และอีก 75% เข้าสู่รายได้ทั่วไปของมหาวิทยาลัย (University General Revenue)

University of Chicago มหาวิทยาลัยจะแบ่งรายได้ที่ได้จากการขายหุ้นให้แก่ผู้ประดิษฐ์เป็นจำนวน 25% (เท่ากับการแบ่งค่าสิทธิ) ยกเว้นในกรณีที่ผู้ประดิษฐ์เป็นเจ้าของบริษัทที่นำเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้ หรือมหาวิทยาลัยเป็นผู้ก่อตั้งร่วมในบริษัทตั้งใหม่ (Start-up Company) ก็จะมีการตกลงเป็นรายกรณีไป

5.3 การให้รางวัล (Reward/Promotion/Recognition)

การให้รางวัล การขึ้นเงินเดือน การเลื่อนขั้นหรือตำแหน่ง การประกาศเกียรติคุณ รวมถึงการให้ความสำคัญแก่ผู้ประดิษฐ์ที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจากการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์เทียบเท่ากับการมีผลงานทางวิชาการ การให้แรงจูงใจวิธีนี้เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ประดิษฐ์ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าแรงจูงใจด้านการเงิน [4]

5.4 เงินสนับสนุนพัฒนาเทคโนโลยีและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจ (Research/Seed Fund)

มหาวิทยาลัยบางแห่งจะจัดสรรรายได้ที่ได้รับจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์เป็นเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัยนำร่อง ดังเช่น Stanford University ภายใต้โครงการที่มีชื่อว่า The OTL Research Incentive Fund Awards โดยให้เงินสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจโครงการละ 25,000 เหรียญสหรัฐ และอาจขอได้สูงถึง 40,000 เหรียญสหรัฐ สำหรับงานวิจัยที่เป็นสหสาขาวิชา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยอาจจัดให้มีเงินสนับสนุนเริ่มต้น [5] เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมช่วงต้นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การวิจัยเพิ่มเติม การพัฒนางานต้นแบบ การพัฒนารูปแบบธุรกิจ เป็นต้น มหาวิทยาลัยที่จัดให้มีเงินสนับสนุนเริ่มต้น ได้แก่

The University of Cambridge, King's College โดยใช้ชื่อว่า *University Challenge Fund*

The University of Sheffield, University of Plymouth, University of Bradford โดยใช้ชื่อว่า *Proof of Concept Fund*

The University of Cambridge Challenge Fund [6] ของ The University of Cambridge ให้เงินสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การประเมินด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการวางแผนการตลาดเป็นจำนวนเงิน 10,000 ปอนด์ การวิจัยเพิ่มเติมเป็นจำนวนเงิน 60,000 ปอนด์ และครอบคลุมถึงเงินสนับสนุนการตั้งบริษัทใหม่เป็นจำนวน 250,000 ปอนด์

5.5 แรงจูงใจในรูปแบบอื่นๆ

แรงจูงใจในรูปแบบอื่นๆ ที่มหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ประดิษฐ์ที่ประสบความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ การลดจำนวนชั่วโมงการสอน การวิจัย หรือภาระงานด้านการบริหารระหว่างการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ บางแห่งอาจอนุญาตให้ผู้

ประดิษฐ์สามารถตั้งบริษัทเองและมีสิทธิลาเพื่อไปดูแลบริษัทตั้งใหม่ (Start-up Company) ช่วงเวลาหนึ่งและกลับมาทำงานให้มหาวิทยาลัยอีกครั้งได้โดยยังได้รับสิทธิพิจารณาการเลื่อนขั้นอยู่ [7]

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจให้แรงจูงใจในรูปแบบของการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ [8]

สำหรับในประเทศไทย จากการประชุมผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้กำหนดรูปแบบการให้แรงจูงใจอยู่ในรูปแบบของค่าสิทธิมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีการให้รางวัลและนบกิจกรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้เป็นภาระงาน และใช้ประเมินผลงานประจำปีเพื่อเลื่อนขั้นหรือขึ้นเงินเดือนอีกด้วย ส่วนการให้แรงจูงใจในรูปแบบของหุ้น และเงินสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจนั้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังมีได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน หากแต่จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นสำหรับการพัฒนานโยบายด้านนี้ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยควรจะได้วางแผนและกำหนดนโยบายด้านแรงจูงใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรม รวมทั้งเป็นขวัญและกำลังใจให้บุคลากรและหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

ในบทถัดไปจะกล่าวถึงการขัดกันของผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย โดยบุคคลที่อยู่ในสถานะที่อาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ ได้แก่ นักวิจัย นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Lach, S. and Schankerman, M. Incentives and Invention in Universities [Online]. Available from: http://www.researchoninnovation.org/tiip/archive/2003_5e.htm [2005, May 20]
- [2] The University of British Columbia. Policy #105: Acceptance, Management and Sale of Technology Licensing Equity [Online]. Available from: <http://www.universitycounsel.ubc.ca/policies/policy105.html> [2005, May 6]
- [3] The University of North Carolina at Chapel Hill. Policy on Equity Acquisition in Technology Licensing Arrangements [Online]. Available from: <http://research.unc.edu/otd/policies/equity.html> [2005, June 13]
- [4] Brighton, R. Managing IP in Scottish Higher Education. Managing Intellectual Property in Scottish Higher Education [Online]. Issues from the UUK/AURIL Study Available from: http://www.scottishscience.org.uk/main_files/pdf/Publications/KNOWLEDGE%20TRANSFER%20REP.pdf [2005, July 16]
- [5] Yencken, J. and Ralston, L. Evaluation of incentives for commercialization of research in Australia universities [Online]. Available from: http://www.dest.gov.au/.../key_issues/commercialisation/documents/incentives_commercialisation_pdf.htm [2005, July 16]
- [6] The University of Cambridge. The University of Cambridge Challenge Fund [Online]. Available from: <http://www.challengefund.cam.ac.uk> [2005 September]
- [7] Yencken, J. and Ralston, L. Evaluation of incentives for commercialization of research in Australia universities [Online]. Available from: http://www.dest.gov.au/.../key_issues/commercialisation/documents/incentives_commercialisation_pdf.htm [2005, July 16]
- [8] Yencken, J. and Ralston, L. Evaluation of incentives for commercialization of research in Australia universities [Online]. Available from: http://www.dest.gov.au/.../key_issues/commercialisation/documents/incentives_commercialisation_pdf.htm [2005, July 16]

บทที่ 6

การขัดกันของผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ของมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่ได้จากการนำทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยไปใช้นั้น มีทั้งประโยชน์ที่อยู่ในรูปทรัพย์สิน และประโยชน์ที่ไม่ได้อยู่ในรูปทรัพย์สิน โดยที่ทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลายประเภทและเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการจึงอาจเกิดกรณีการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) หรือการทับซ้อนกันของผลประโยชน์ได้

การขัดกันของผลประโยชน์ระหว่างมหาวิทยาลัย กับผลประโยชน์ของนักวิจัยที่ได้จากการนำทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่สามารถคิดค้นทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นได้เอง หากแต่ต้องอาศัยนักวิจัยซึ่งก็คือ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเป็นผู้คิดค้นขึ้นมา โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ ความอุตสาหพยายามของตัวนักวิจัยเอง เมื่อกระบวนการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จเกิดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง ย่อมมีคำถามเกิดขึ้นว่า ใครควรจะเป็นเจ้าของ ซึ่งจะมีสิทธิครอบครอง ใช้สอยและแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญานั้น เมื่อพิจารณาแล้วย่อมเห็นว่าแม้นักวิจัยจะเป็นผู้คิดค้นงานนั้นขึ้นมาด้วยตนเองก็ตาม แต่เนื่องจากโดยสภาพแล้วอาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งได้รับค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัย มีสถานะเป็นบุคลากรภายใต้สังกัดของมหาวิทยาลัย อีกทั้งเวลาที่ใช้ในการคิดค้นงานวิจัย ตลอดจนอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆที่ใช้เพื่อการดังกล่าวก็ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยทั้งสิ้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรเป็นเจ้าของงานทรัพย์สินทางปัญญานั้น โดยอาจทำสัญญารับโอนสิทธิจากนักวิจัย ซึ่งเมื่อนำไปขอรับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น ขอรับจดทะเบียนสิทธิบัตร มหาวิทยาลัยก็จะอยู่ในฐานะผู้ขอรับสิทธิบัตร ส่วนนักวิจัยก็จะอยู่ในฐานะผู้ประดิษฐ์ อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาตกเป็นของมหาวิทยาลัยแล้ว นักวิจัยจะไม่มีส่วนในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น หากแต่นักวิจัยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเป็นจำนวนตามสัดส่วนที่แต่ละมหาวิทยาลัยกำหนดซึ่งอาจกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์จากรายได้ที่มหาวิทยาลัยได้รับจากงานทรัพย์สินทางปัญญานั้น จากผู้ที่ขออนุญาตนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ซึ่งก็มักจะเป็นบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานภายนอก หากเป็นเช่นนั้นก็คงไม่มีปัญหาเรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ แต่ในกรณีที่เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ขึ้นได้ ก็คือกรณีที่นักวิจัยสวมบทบาทในสองฐานะ ฐานะแรกคือ นักวิจัยของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์ และในฐานะผู้ประกอบการซึ่งเข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิโดยมีค่าตอบแทน

อย่างไรก็ตามอาจมีคำถามตามมาว่า กรณีดังกล่าวจะถือเป็นการขัดกันของผลประโยชน์ได้อย่างไร เนื่องจากฐานะทั้งสองถูกแยกออกจากกันชัดเจนอยู่แล้ว แม้ว่านักวิจัยจะมีส่วนในค่าตอบแทนการอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่ก็เป็นที่สิทธิของนักวิจัยที่จะพึงได้รับอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมหาวิทยาลัยจะอนุญาตให้ใครเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในงานทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการประดิษฐ์ของนักวิจัยผู้นั้น จริงอยู่แม้บทบาททั้งสองฐานะจะถูกแยกออกจากกันแต่เมื่อพิจารณาว่านักวิจัยซึ่งมีสถานะเป็นบุคลากรขององค์กรผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกลับมีสถานะเป็นผู้ขออนุญาตใช้สิทธิเสียเองด้วยแล้ว จึงน่าพิจารณาว่าจะก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์หรือไม่ ในเมื่อนักวิจัยนั้นก็ทำหน้าที่ต่อมหาวิทยาลัยแต่ในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ส่วนตัวในทางธุรกิจเป็นไปได้อาจมีอิทธิพลทำให้บริษัทของนักวิจัยมีโอกาสในการได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมากกว่าบริษัทอื่น ในราคาค่าตอบแทนที่น้อยกว่าบริษัทอื่นซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้ว มหาวิทยาลัยย่อมเป็นผู้ได้รับประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะได้รับแม้ว่าจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น

ในบทนี้จะพิจารณาถึงการขัดกันของผลประโยชน์ในลักษณะต่างๆ โดยที่การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยยังไม่มี ความหลากหลาย ดังนั้นในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลของมหาวิทยาลัยของต่างประเทศเป็นหลัก

Northwestern University [1]

การขัดกันของผลประโยชน์ มักจะเกิดขึ้น เมื่อมีการขัดกันของผลประโยชน์ ระหว่างมหาวิทยาลัยและนักวิจัย หรือระหว่างมหาวิทยาลัยกับบริษัทซึ่งนักวิจัยของมหาวิทยาลัยมีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะในฐานะผู้ถือหุ้น กรรมการผู้จัดการ กรรมการทั่วไป หรือรับผลประโยชน์ทั้งทางด้านการเงินและการจัดการอยู่ กรณีต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการขัดกันของผลประโยชน์

- นักวิจัยหรือครอบครัวมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นลูกจ้างหรือเป็นที่ปรึกษา หรือมีผลประโยชน์ทางการเงินในบริษัทที่เข้ามาขออนุญาตให้ใช้สิทธิในงานจากมหาวิทยาลัย
- ฝ่ายพัสดุของมหาวิทยาลัยซึ่งมีนักวิจัยหรือครอบครัวเป็นลูกจ้างหรือเป็นที่ปรึกษา หรือมีผลประโยชน์ทางการเงินร่วมกับบริษัทภายนอก

การขัดกันของผลประโยชน์จะเกิดขึ้นเมื่อมีความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวของนักวิจัยกับหน้าที่ ความรับผิดชอบในฐานะนักวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งในการกระทำหรือการ

ตัดสินใจใดๆของนักวิจัยนั้น อาจพิจารณาโดยใช้ปัจจัยอื่นมากกว่าพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของมหาวิทยาลัย

ก่อนที่มหาวิทยาลัยจะยอมรับการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ นักวิจัยที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อเปิดเผยถึงผลประโยชน์ทางการเงินในปัจจุบัน หรือความสัมพันธ์กับบริษัทซึ่งมาขออนุญาตใช้สิทธินั้น โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บังคับบัญชาในระดับต่างๆ ได้แก่ หัวหน้าภาค คณบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย ภายใน 10 วันทำการ เมื่อมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาว่าจะอนุมัติหรือรับรองการกระทำดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้โดยนักวิจัยจะต้องทำให้มหาวิทยาลัยแน่ใจว่าสามารถแยกบทบาท ระหว่างบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยออกจากบทบาทส่วนตัวอันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ดังกล่าวนั้น เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถพิจารณาถึงเหตุผลและความเหมาะสมในด้านต่างๆก่อนที่จะอนุมัติ

University of Michigan [2]

สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิระหว่างมหาวิทยาลัยกับนักวิจัย หรือบริษัทซึ่งมีบุคลากรของมหาวิทยาลัยถือหุ้นหรือมีผลประโยชน์อยู่นั้น จะต้องมีการเปิดเผยผลประโยชน์ทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมดังกล่าว เพื่อให้มหาวิทยาลัยพิจารณาและอนุมัติก่อนอนุญาตให้เข้าทำสัญญา นอกจากนี้จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในแต่ละกรณีแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญานั้นต่อไป ตลอดจนวิธีการอันหลากหลายในการนำทรัพย์สินทางปัญญานั้นไปใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยมหาวิทยาลัยกับนักวิจัยจะร่วมกันบริหารจัดการกรณีดังกล่าวในแนวทางที่เหมาะสมตามนโยบายที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ในกรณีที่นักวิจัยต้องการที่จะพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญานั้นต่อไป โดยใช้ทุน หรือเครื่องมือเครื่องใช้ของมหาวิทยาลัย นักวิจัยสามารถส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิเศษที่รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาและอนุมัติได้

Stanford University [3]

การขัดกันของผลประโยชน์ เกิดขึ้นเมื่อมีความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลของนักวิจัย กับความรับผิดชอบในฐานะบุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการกระทำหรือการตัดสินใจของนักวิจัยนั้นอาจทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งในด้านการเงินและในด้านอื่นๆ

นักวิจัยควรหลีกเลี่ยงกรณีดังกล่าวให้มากที่สุด และหากเกิดขึ้น ก็จะต้องจัดการอย่างเหมาะสมตามนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับคณะและนักวิจัยเมื่อมีกรณีการขัดกันของผลประโยชน์เกิดขึ้น และเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษา นักวิจัยที่ทำงานให้กับคณะ ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม ตลอดจนเพื่อกำหนดสถานการณ์บางประการในการขัดกันของผลประโยชน์ซึ่งไม่ควรให้เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ นักวิจัยทุกคนของมหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติตามนโยบายนี้ ซึ่งหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นก็จะต้องมีการพิจารณาโดยหัวหน้าภาค คณบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

หน้าที่ของนักวิจัยตามนโยบาย เรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ ได้แก่

- นักวิจัยจะต้องสนับสนุนการเปิดเผยหรือการแลกเปลี่ยนผลการศึกษาดลองในกิจกรรมทางการศึกษาโดยไม่มีค่าตอบแทน และจะต้องแจ้งแก่คณะ นักศึกษา และผู้ร่วมงานถึงปัจจัยภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าว
- นักวิจัยจะต้องเปิดเผยถึงข้อมูลการประดิษฐ์ที่ค้นพบในการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย โดยผลวิจัยหรือการประดิษฐ์นั้นจะต้องตกเป็นของมหาวิทยาลัยโดยปราศจากเงื่อนไขในเรื่องค่าตอบแทน ทั้งนี้เนื่องจากนักวิจัยมีสิทธิรับส่วนแบ่งจากค่าตอบแทนการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสัญญาที่มหาวิทยาลัยทำกับหน่วยงานภายนอกอยู่แล้ว
- นักวิจัยจะต้องเขียนรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาว่าตนเอง และครอบครัวมีส่วนในการให้คำปรึกษา รับผลประโยชน์ทางการเงิน หรือเป็นพนักงานของหน่วยงานภายนอกที่ให้ทุน สนับสนุนงานวิจัย หรือหน่วยงานที่ขออนุญาตให้ใช้สิทธิในเทคโนโลยีกับมหาวิทยาลัยอย่างไร

ในสถานการณ์ที่วัตถุประสงค์ของนักวิจัยเป็นที่น่าสงสัย ผู้บังคับบัญชาของนักวิจัยนั้นจะต้องเสนอประเด็นที่สงสัยไปยังหัวหน้าภาค และหรือคณบดีเพื่อพิจารณาและตัดสินใจ โดยคณบดีอาจพิจารณาร่วมกับรองคณบดีฝ่ายวิจัย และหลังจากที่ได้รับการอนุมัติจากมหาวิทยาลัยแล้ว หากมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันของผลประโยชน์เกิดขึ้นอีก นักวิจัยก็ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เพื่อเสนอให้หัวหน้าภาค และหรือคณบดีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

Princeton University [4]

วัตถุประสงค์ของการอนุญาตให้ใช้สิทธิ คือ สนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน หากมหาวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่าการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่มีการชดกันของผลประโยชน์จะเป็นทางเลือกที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด มหาวิทยาลัยโดยการอนุมัติของคณะกรรมการสิทธิบัตรก็จะทำสัญญากับผู้ขออนุญาตใช้สิทธิรายนั้น โดยผู้ขออนุญาตใช้สิทธิจะต้องแสดงความสามารถด้านเทคโนโลยีและการจัดการด้านอื่นๆ ในกรณีที่มีความจำเป็นทางการเงินเพื่อการพัฒนา และความรับผิดชอบที่มีต่อมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอาจยอมรับการชดกันของผลประโยชน์ได้ หากมีการแสดงประโยชน์ที่เหมาะสม เป็นธรรมในการขอใช้สิทธิในเทคโนโลยี โดยมหาวิทยาลัยจะพิจารณาวิธีจัดการสิทธิของผู้ขออนุญาตเป็นรายกรณี

โดยทั่วไปสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องมีข้อกำหนดเพื่อคุ้มครองมหาวิทยาลัยจากความรับผิดชอบและต้องหลีกเลี่ยงการชดกันของผลประโยชน์ นักวิจัยจะต้องเปิดเผยต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยถึงวัตถุประสงค์และข้อสัญญาว่าจ้าง ปรึกษาระหว่างนักวิจัยกับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือกับคู่สัญญาอื่นซึ่งอาจก่อให้เกิดการชดกันของผลประโยชน์ เพื่อให้คณะกรรมการสิทธิบัตร และคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาการชดกันของผลประโยชน์พิจารณา โดยมหาวิทยาลัยอาจกำหนดข้อจำกัดของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ สัญญาเงินทุนอุดหนุน สัญญาว่าจ้างที่ปรึกษาระหว่างนักวิจัยกับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ และสัญญาอื่นๆ

มหาวิทยาลัยไม่ยินยอมให้นำนักวิจัยเป็นกรรมการในหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่ยินยอมให้มีสิทธิในฐานะผู้สังเกตการณ์ได้โดยต้องได้รับอนุมัติจากอธิการบดี ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย อีกทั้งนักวิจัยไม่สามารถมีตำแหน่งที่จะส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการรับตำแหน่งเป็นกรรมการผู้จัดการของหน่วยงาน ดังนั้นนักวิจัยจึงไม่สามารถรับจ้างจากหน่วยงานนั้นในตำแหน่งซึ่งอาจก่อให้เกิดการชดกันของผลประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะ เป็นงานเต็มเวลา หรือนอกเวลา อย่างไรก็ตามหากมีกรณีที่มหาวิทยาลัยยอมรับในการชดกันของผลประโยชน์ เมื่อนักวิจัยได้รับผลประโยชน์หรือค่าตอบแทน นักวิจัยจะต้องรับผิดชอบในการเสียภาษี และผลทางกฎหมายใดๆที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ตนได้รับ และเมื่อได้รับประโยชน์ดังกล่าวแล้ว นักวิจัยไม่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งค่าใช้สิทธิที่มหาวิทยาลัยได้รับจากผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิอีก

ในส่วนผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ มหาวิทยาลัยจะเรียกร้องให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเปิดเผยเป็นลายลักษณ์อักษรถึงผลประโยชน์ที่ขัดกันต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย

University of Southern California [5]

ปัจจัยต่างๆที่ต้องพิจารณาก่อนที่มหาวิทยาลัยจะอนุญาตให้นักวิจัยได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ตัวนักวิจัยผู้นั้น หรือครอบครัวมีผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ส่วนตัวในการดังกล่าวอย่างไร ใช้อำนาจซึ่งกึ่งที่ไม่เหมาะสมในฐานะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยหรือไม่ และการกระทำดังกล่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงภารกิจของมหาวิทยาลัยหรือไม่

กรณีต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของข้อกำหนดในการหลีกเลี่ยงการขัดกันของผลประโยชน์

- คณะจะไม่อนุญาตให้นักวิจัยมีตำแหน่งเกี่ยวกับการจัดการในหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ นอกจากจะได้รับการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิการบดี หรือรองอธิการบดี โดยการแนะนำของคณบดี
- ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยจะต้องไม่ถูกนำไปใช้เพื่อการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยมิได้มีการตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นรายการนี้ไป
- นักศึกษาจะต้องไม่ทำงานในหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ในขณะที่ได้รับเงินอุดหนุนในฐานะผู้ช่วยวิจัย และจะต้องไม่ได้รับหน่วยกิตสะสมเพิ่มขึ้นในระหว่างการทำงานให้กับหน่วยงานนั้น ในกรณีที่นักศึกษาได้รับอนุญาตให้ทำงานก็ไม่ควรให้พนักงานหรือผู้บริหารของหน่วยงานเป็นผู้ดูแลกำกับ หรือกำหนดแนวทางงานวิจัยแม้ว่าพนักงานหรือผู้บริหารหน่วยงานนั้นจะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้นักศึกษาจะต้องสามารถเผยแพร่ผลงานวิจัยโดยปราศจากข้อจำกัด อย่างไรก็ตามนักศึกษาไม่ควรได้รับส่วนแบ่งค่าตอบแทนอันเป็นค่าสิทธิ ในระหว่างที่มีสถานะเป็นทั้งนักศึกษาและพนักงานของหน่วยงานนั้นๆ ยิ่งกว่านั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับการจ้างงานหรือการเลิกจ้างไม่ควรที่จะมีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าทางการศึกษาของนักศึกษา
- การรับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งมีบุคลากรของมหาวิทยาลัยมีผลประโยชน์อยู่ จะต้องให้มหาวิทยาลัยพิจารณา

ความเหมาะสมในการจัดการเรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ก่อนที่จะอนุมัติให้รับทุน

- นักวิจัยมีความรับผิดชอบที่จะต้องเปิดเผยลักษณะของการขัดกันของผลประโยชน์ โดยมหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้นักวิจัยรับรองว่าจะไม่ทำการอันก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ หรือหากจะเกิดก็ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมก่อนที่จะอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือโอนสิทธิแก่บริษัทที่นักวิจัยถือหุ้นอยู่ โดยรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย ด้วยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย เพื่อตัดสินใจหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ

Harvard University [6]

นักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีผลประโยชน์ที่ไม่เปิดเผยกับหน่วยงานที่มีผลประโยชน์กับมหาวิทยาลัยต้องเปิดเผยข้อมูลต่อมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาแนวทางจัดการที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น เหตุผลในการทำธุรกรรม ลักษณะของงานวิจัยหรือการประดิษฐ์ ตลาดของงานวิจัยหรือการประดิษฐ์ ลักษณะของผลประโยชน์ที่นักวิจัยได้รับซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจากความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนางานวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของบริษัท

การอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยที่เพิ่มขึ้นมากขึ้นก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่มหาวิทยาลัยอนุญาตให้บริษัทซึ่งบุคลากรของมหาวิทยาลัยมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องอยู่เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ก็จะต้องเสนอเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์เป็นผู้พิจารณาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยหากเป็นงานวิจัยในสาขาที่เกี่ยวกับการรักษาโรค ยา วิทยาศาสตร์สุขภาพก็จะมีนโยบายที่กำหนดไว้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในการพิจารณา

จากที่ได้พิจารณาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าการขัดกันของผลประโยชน์ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย คือ การที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ขออนุญาตให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยโดยได้รับค่าตอบแทน ซึ่งในมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ มีการขัดกันของผลประโยชน์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การขัดกันของผลประโยชน์ในด้านทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นที่มีได้อยู่ในด้านทรัพย์สิน เช่น รางวัล ตำแหน่งทางวิชาการ เป็นต้น

บุคคลที่อยู่ในสถานะที่อาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ ได้แก่

1. **นักวิจัย** เมื่อมีการขัดกันของผลประโยชน์เกิดขึ้น ถ้าการตัดสินใจนั้นจะเกิดผลประโยชน์ในทางส่วนตัวแล้ว นักวิจัยที่เกี่ยวข้องจะต้องไม่ตัดสินใจแทนมหาวิทยาลัย และจะไม่กระทำการใดๆ ที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของมหาวิทยาลัย นักวิจัยจะต้องเปิดเผยถึงการขัดกันของผลประโยชน์หรือความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ในสถานการณ์นั้นๆ ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในนโยบายของมหาวิทยาลัย

2. **นักศึกษา** ถึงแม้ว่านักศึกษาจะมีได้มีสถานะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับนักวิจัย หากแต่นักศึกษาอาจอยู่ในสถานะผู้ช่วยวิจัยซึ่งอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัยก็เป็นได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้ว การที่นักศึกษามีสถานะเป็นพนักงานของบริษัทหรือหน่วยงานที่เข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิด้วย ก็อาจเกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้ ในกรณีที่เป็นผู้ช่วยวิจัยโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ก็อาจเป็นการขัดกันของผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของมหาวิทยาลัยกับประโยชน์ของบริษัท

3. **เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย** เช่น Massachusetts Institute of Technology [7] กำหนดว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวไม่ควรถือหุ้นในบริษัทเอกชนซึ่งทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย หรือหากเจ้าหน้าที่ถือหุ้นอยู่ในบริษัทดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ไม่ควรที่จะเข้ามาประสานงานหรือเจรจาต่อรองในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิกับบริษัทซึ่งตนมีหุ้นอยู่ในทางกลับกันเจ้าหน้าที่ในฐานะผู้ถือหุ้นก็ไม่ควรที่จะแนะนำให้บริษัทดังกล่าวเข้าทำสัญญากับมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ย่อมมีความรับผิดชอบพิเศษที่จะรับรองว่าองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยซึ่งได้ให้สิทธิแก่บริษัทไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์นั้นจะไม่ถูกนำไปเผยแพร่ไปในทางที่จะก่อให้เกิดผลต่อราคาหุ้นของบริษัท และองค์ความรู้นั้นจะไม่ถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และพวกพ้อง

บุคคลดังกล่าวข้างต้นซึ่งรวมถึงบุคคลในครอบครัวด้วยนั้น อาจมีสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้ เมื่อสวมบทบาทซึ่งมีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน โดยสถานะหนึ่งคือบุคลากรของมหาวิทยาลัยและหรือบุคคลในครอบครัวของบุคลากรเหล่านั้น ส่วนอีกสถานะหนึ่งได้แก่

1. สถานะผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เนื่องจากผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิในส่วนแบ่งกำไรของบริษัท กำไรที่เพิ่มขึ้นของบริษัทย่อมทำให้ผู้ถือหุ้นได้ประโยชน์ด้วย และการที่บริษัททำกำไรเพิ่มขึ้นได้นั้นก็อาจมาจากการดำเนินการใดๆ ที่เป็นผลให้มหาวิทยาลัยได้รับประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะได้รับ

2. สถานะพนักงานของบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เนื่องจากเมื่อเป็นพนักงานบริษัทย่อมต้องมีหน้าที่ต่อบริษัทภายใต้การควบคุมกำกับของคณะกรรมการบริษัท จึงขาดความเป็นอิสระในการกระทำและการตัดสินใจบางประการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่ในสถานะบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้

3. สถานะที่ปรึกษาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ในกรณีนี้แม้จะไม่ได้ถือว่าเป็นพนักงานซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของคณะกรรมการบริษัท หากแต่การรับตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของบริษัท ก็ย่อมมีหน้าที่ทำเพื่อบริษัทด้วยเช่นกัน ซึ่งการรับบทบาททั้งสองสถานะก็อาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้

4. สถานะบุคลากรของมหาวิทยาลัยซึ่งรับทุนวิจัยจากบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ในกรณีนี้บุคคลที่ก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์มีสถานะเพียงสถานะเดียว แต่ก็อาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้ เนื่องจากเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้งานวิจัยสามารถพัฒนาต่อไปได้ จึงอาจมีข้อสงสัยว่าบริษัทผู้สนับสนุนเงินทุนนั้น อาจต้องการผลประโยชน์แอบแฝงอื่นนอกจากที่ได้ตกลงกับมหาวิทยาลัยไว้ เช่น การขึ้นนำผลการวิจัย หรือให้นักวิจัยวิจัยเฉพาะด้านที่เกิดประโยชน์ต่อบริษัท เป็นต้น

โดยทั่วไป มหาวิทยาลัยในต่างประเทศมักมีนโยบายที่ไม่เห็นด้วยหรือหลีกเลี่ยงการอนุญาตให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยโดยมีค่าตอบแทน เนื่องจากเห็นว่ามี ความซับซ้อนในการจัดการผลประโยชน์ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดนโยบายเฉพาะเพื่อรองรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิ อย่างไรก็ตาม แม้มหาวิทยาลัยจะพยายามหลีกเลี่ยง แต่กรณีดังกล่าวก็สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากนักวิจัยย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานวิจัย หรือเทคโนโลยีสาขานั้นๆ เป็นอย่างดี นักวิจัยจึงมีโอกาสที่จะเห็นช่องทางการนำทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากงานวิจัย หรือเทคโนโลยีสาขานั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้มาก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีการขัดกันของผลประโยชน์นั้น แม้มหาวิทยาลัยไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่ก็ เป็นกรณีที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ซึ่งเมื่อกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นแล้ว มหาวิทยาลัยย่อมไม่สามารถใช้กระบวนการที่ใช้กับกรณีทั่วไปเข้ามาจัดการได้ เพราะนอกจากมหาวิทยาลัยจะได้ประโยชน์น้อยกว่าที่ควรได้รับแล้ว ยังไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการอื่นที่เข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

ในกรณีเช่นนี้ มหาวิทยาลัยของต่างประเทศส่วนมากจึงมีแนวนโยบายในการบริหารจัดการในแนวทางใกล้เคียงกัน เพียงแต่ว่าแต่ละมหาวิทยาลัยจะกำหนดผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบรายงานดังกล่าวต่างกันไปบ้าง ได้แก่

1. **เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย** ในกรณีที่เจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับกรณีที่ต้องพิจารณาเอง เมื่อเจ้าหน้าที่พิจารณาและทำความเข้าใจแล้วก็จะส่งต่อไปให้กับคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานของคณะ หรือหน่วยงานที่นักวิจัย หรือเจ้าหน้าที่นั้นสังกัดเพื่อให้พิจารณาอนุมัติ

2. **คณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานของคณะ หรือหน่วยงานที่นักวิจัย หรือเจ้าหน้าที่นั้นสังกัด** เพื่อให้พิจารณาและทำความเข้าใจ แล้วจึงส่งให้รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยหรือคณะกรรมการพิเศษ

3. **รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย หรือคณะกรรมการพิเศษ** ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเฉพาะ กรณีนี้เป็นการรายงานต่อผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติโดยตรง ซึ่งในส่วนของคณะกรรมการพิเศษนั้น อาจตั้งเป็นคณะกรรมการพิเศษถาวร หรืออาจตั้งเป็นครั้งคราวไปในแต่ละกรณีก็ได้ เช่น กำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยนักวิจัยที่อยู่ในคณะเดียวกับนักวิจัยผู้มีส่วนได้เสีย และนักวิจัยที่อยู่ต่างคณะ

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าในที่สุดแล้วทุกมหาวิทยาลัยจะกำหนดให้มีการพิจารณากรณีดังกล่าวโดยกระบวนการเฉพาะเป็นกรณีๆ ไป กรณีข้างต้นเป็นการควบคุมก่อนอนุมัติให้ทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่เมื่อมีการอนุมัติแล้ว มหาวิทยาลัยก็ยังกำหนดหน้าที่ให้แก่ักวิจัยต่อไป เช่น กำหนดให้นักวิจัยซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ใช้สิทธิมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยรายงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิทธิที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยอย่างไร และนักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่นั้นมีส่วนในผลประโยชน์ที่เกิดจากกรณีนี้อย่างไร อาจเปิดเผยปีละครั้ง หรือตามช่วงเวลาที่มีมหาวิทยาลัยกำหนด นอกจากนี้บางมหาวิทยาลัยยังกำหนดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องยินยอมให้มหาวิทยาลัยเข้าไปทำงานร่วมกันไปตลอดระยะเวลาสัญญาอีกด้วย ซึ่งจะเป็นการควบคุมดูแลผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยภายหลังอนุญาตให้ใช้สิทธิแล้วอีกชั้นหนึ่ง

ปัจจุบันความตื่นตัวเรื่องการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยยังมีจำกัด ส่งผลให้ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยมิได้ถูกนำไปใช้หรือพัฒนาต่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร เนื่องจากยังมีความขาดแคลนเรื่องงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมหาวิทยาลัยก็ยังไม่ให้ความสำคัญสนับสนุนอย่างเพียงพอ กล่าวคือมหาวิทยาลัยของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ ไม่มีการกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและนโยบายในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน ในกรณีการขัดกันของผลประโยชน์นี้ก็เช่นกัน อย่างไรก็ตามในระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้น นักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในฐานะข้าราชการไม่สามารถที่จะดำเนินการประกอบธุรกิจใน

ฐานะกรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะหน้าที่คล้ายคลึงกันได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 ซึ่งกำหนดห้ามมิให้ข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่เป็นการปฏิบัติราชการหรือได้รับมอบหมายจากอธิการบดี¹ ซึ่งหากเป็นการปฏิบัติราชการหรือได้รับมอบหมายจากอธิการบดีแล้ว ก็ย่อมเป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัย ดังนั้นการขัดกันของผลประโยชน์ในสถานะกรรมการผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการขัดกันของผลประโยชน์ในสถานะอื่นๆ ก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ เช่น ในกรณีของประเทศไทย นักวิจัยซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นงานที่ได้ไปผลิตขายเอง ซึ่งหากพิจารณาตามหลักแล้ว ย่อมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากงานนั้นเป็นของมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากนักวิจัยไม่ได้แจ้งให้มหาวิทยาลัยทราบว่ามีการประดิษฐ์เกิดขึ้น อาจจะเนื่องด้วยไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องแจ้ง หรือเมื่อทางนักวิจัยนำไปผลิตขายเองแล้ว ก็นำรายได้ส่วนหนึ่งกลับคืนสู่มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจึงไม่ได้มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดเพื่อจัดการกับกรณีดังกล่าว นอกจากนั้นแม้ว่านักวิจัยจะมีได้อยู่ในสถานะเป็นผู้ดำเนินการ หรือจัดการใดๆ อันเกี่ยวกับกิจการของบริษัท แต่การที่นักวิจัยหรือบุคคลในครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยซึ่งตนเป็นผู้วิจัยหรือมีส่วนวิจัยขึ้นมานั้น ก็เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยควรพิจารณาอย่างระมัดระวังถึงผลดีผลเสียที่มหาวิทยาลัยจะพึงได้รับ จึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะพิจารณาและดำเนินการในกรณีดังกล่าวด้วยกระบวนการเดียวกับกรณีที่ผู้ขออนุญาตใช้สิทธิเป็นหน่วยงานที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลากรหรือมหาวิทยาลัย หากมหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะกำหนดนโยบายเฉพาะกรณีได้ ก็ควรตั้งคณะกรรมการหรือกำหนดผู้มีอำนาจพิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ตามภารกิจของมหาวิทยาลัย

ในบทถัดไปจะเป็นการสรุปและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

¹ มาตรา 43 ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้น ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่เป็นการปฏิบัติราชการหรือได้รับมอบหมายจากอธิการบดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] Conflict of Interest [Online]. Available from:
<http://www.northwestern.edu/research/policies/facultyConflict.html#iii>
[2005, April 22]
- [2] Conflict of Interest Management Under State Law and University Policy [Online].
Available from:
<http://www.techtransfer.umich.edu/inventors/policies.html#conflict> [2005, April 22]
- [3] University Policies on Conflict of Interest [Online]. Available from:
<http://www.stanford.edu/dept/DoR/Resources/coi.html> [2005, April 19]
- [4] Princeton Policy on Equity [Online]. Available from:
<http://www.princeton.edu/patents/intelprop.htm> [2005, April 20]
- [5] Conflict of Interest [Online]. Available from:
<http://policies.usc.edu/policies/intellectualproperty040301.pdf> [2005, April 19]
- [6] Conflict of Interest in Licensing [Online]. Available from:
<http://www.techtransfer.harvard.edu/COIpolicy.html> [2005, April 18]
- [7] Policy Guide [Online]. Available from:
<http://web.mit.edu/tlo/www/guide.4.html#4.10> [2005, April 18]

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

รายงานวิจัยฉบับนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย โดยศึกษาจากนโยบายและวิธีการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในประเทศ ในประเด็นต่างๆที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้างของหน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย ความเป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การใช้ประโยชน์ ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ รูปแบบการให้แรงจูงใจ และการชดเชยของผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย สรุปได้ดังนี้

โครงสร้างหน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่ทำการศึกษานำเสนอได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่เป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งแบบรวมศูนย์ (Centralized Licensing Office) และแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Licensing Office) มูลนิธิ บริษัท และกลุ่มผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ (Licensing Consortium) โดยหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และมีรูปแบบการให้บริการที่คล้ายคลึงกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการจดสิทธิบัตร การเจรจากับภาคอุตสาหกรรมในการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ปัจจัยที่ควรพิจารณาในการเลือกรูปแบบการดำเนินงาน คือ ความคล่องตัวในการดำเนินการ จำนวนงาน จำนวนบุคลากร ความเชี่ยวชาญของบุคลากร งบประมาณ รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกับมหาวิทยาลัย ซึ่งจะส่งผลต่อความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ของนักวิจัย อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา

หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมีข้อดี คือ ได้รับความร่วมมือจากนักวิจัย อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ตลอดจนบุคลากรของมหาวิทยาลัยในเรื่องต่างๆ เช่น การเปิดเผยข้อมูลการประดิษฐ์ และถ้าเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ รายได้จากการอนุญาตให้ใช้สิทธิจะได้รับการยกเว้นภาษี แต่หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย อาจจะมีความล่าช้าในการบริหารจัดการหากมีงานจำนวนมาก มีข้อจำกัดในเรื่องของความคล่องตัวที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และอาจไม่สามารถจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในอัตราเงินเดือนที่สูงได้ ทั้งนี้หน่วยงานแบบกระจายศูนย์จะมีความคล่องตัวในการดำเนินงานมากกว่าแบบรวมศูนย์ และมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ แต่ปริมาณงานอาจจะไม่มากพอที่จะจ้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน ส่วนมูลนิธิจะมีการดำเนินการคล่องตัวกว่าระบบมหาวิทยาลัย และรับผิดชอบความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ในกรณีที่มีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จาก

ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย แต่มีข้อควรระวังในด้านความร่วมมือจากบุคลากรของมหาวิทยาลัย และการประสานงานกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย สำหรับหน่วยงานที่อยู่ในรูปของบริษัทจะมีการดำเนินงานคล่องตัวกว่าระบบมหาวิทยาลัย แต่มีข้อจำกัดในเรื่องความร่วมมือจากบุคลากรของมหาวิทยาลัย และการประสานงานกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับมูลนิธิ อีกทั้งนักวิจัย อาจารย์และนิสิตนักศึกษาอาจไม่ไว้วางใจในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ หน่วยงานลักษณะนี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ บริษัทที่มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของ ซึ่งมีข้อจำกัดคือ ต้องใช้เงินสนับสนุนเพื่อให้บริษัทอยู่รอด และบริษัทภายนอกซึ่งมหาวิทยาลัยไม่ต้องลงทุนในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา แต่นโยบายในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยและบริษัทอาจจะไม่สอดคล้องกัน ส่วนหน่วยงานรูปแบบสุดท้ายคือ กลุ่มผู้นุญาติให้ใช้สิทธิ มีข้อดีคือ มีมหาวิทยาลัยในความดูแลเป็นจำนวนมาก ทำให้มีสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีมากตามไปด้วย แต่มีข้อจำกัด คือ การดูแลอาจไม่ทั่วถึงหากมีบุคลากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสิ่งประดิษฐ์แต่ละชิ้นไม่เท่ากัน อีกทั้งนักวิจัย อาจารย์และนิสิตนักศึกษาอาจไม่ไว้วางใจในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าหน่วยงานแต่ละรูปแบบล้วนมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นรูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับแต่ละมหาวิทยาลัยจึงอาจจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมขององค์กร ความเชี่ยวชาญ สภาพแวดล้อมและศักยภาพของบุคลากร

สำหรับในประเทศไทยนั้น จากการประชุมผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยต่างๆ พบว่ารูปแบบของหน่วยงานบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยแบบรวมศูนย์ และมูลนิธิ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยบางแห่งยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบทางด้านนี้โดยตรง แต่มีการมอบหมายเป็นกรณีๆ ไป ทั้งนี้ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การกำกับของรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย ซึ่งอุปสรรคในการดำเนินงานที่พบ คือ ผู้บริหารและบุคลากรส่วนมากยังไม่เข้าใจเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา มีนโยบายในการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และไม่มีการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับปริมาณงาน

เมื่อพิจารณาเรื่องความเป็นเจ้าของสิทธิจากนโยบายของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดความเป็นเจ้าของสิทธิ ได้แก่ สถานะของผู้ประดิษฐ์ เงินทุนที่ใช้ในการวิจัย และเครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในงานวิจัย ถ้าสถานะของผู้ประดิษฐ์เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย หรือได้รับเงินทุนสนับสนุนของมหาวิทยาลัย หรือใช้เครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในงานวิจัยของมหาวิทยาลัย สิทธิในการขอรับสิทธิบัตรย่อมตกเป็นของ

มหาวิทยาลัย แต่ในกรณีรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก หรือเป็นงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานภายนอก สิทธิในความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินทางปัญญา ควรทำการตกลงไว้ตั้งแต่สัญญาการรับทุนหรือสัญญาวิจัย เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นภายหลัง

อย่างไรก็ตาม ด้วยความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของสิทธิในสิทธิบัตรหลายๆ กรณี และปัญหาการเป็นเจ้าของร่วม มหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ให้ชัดเจน แต่ต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจที่จะใช้ดุลยพินิจได้ในบางกรณี ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญามีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มหาวิทยาลัย รวมทั้งสร้างแรงจูงใจและมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม เพื่อให้ นักวิจัยเปิดเผยผลงานประดิษฐ์ และโอนสิทธิให้กับมหาวิทยาลัย สำหรับลิขสิทธิ์วิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัยก็ควรจะมีนโยบายให้ชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ ซึ่งในกรณีที่มหาวิทยาลัยประสงค์ที่จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยก็ควรจะทำความตกลงกับนิสิต/นักศึกษาให้โอนวิทยานิพนธ์ดังกล่าวให้แก่มหาวิทยาลัย โดยในสัญญาจะต้องกำหนดระยะเวลาไว้ด้วยว่าจะโอนมีกำหนดระยะเวลาเท่าไร และการโอนลิขสิทธิ์จะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน

การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การรับทุนสนับสนุนการวิจัย การรับจ้างวิจัย การร่วมวิจัยและพัฒนา การอนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Licensing) การอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยมิได้เป็นการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Non-Exclusive Licensing) และการอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแต่ไม่จำกัดเจ้าของสิทธิ (Sole Licensing) และการจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ (Spin-off Company)

นโยบายในการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ในลักษณะการอนุญาตให้ใช้สิทธิและการจัดตั้งบริษัทใหม่ที่มีใช้ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำให้สามารถแบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยตามนโยบายดังกล่าวได้ 3 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลัก มหาวิทยาลัยที่มีนโยบายเน้นการอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นหลักแต่ให้ความช่วยเหลือเป็นบางส่วนในการจัดตั้งบริษัทใหม่ และมหาวิทยาลัยที่มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัทใหม่ ซึ่งทุกมหาวิทยาลัยจะให้การสนับสนุนการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการดำเนินการอนุญาตให้ใช้สิทธิคล้ายกัน แต่จะแตกต่างกันไปในส่วนของ การสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ โดยการขออนุญาตใช้สิทธิในเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย โดยพบว่ามหาวิทยาลัยที่มีนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ จะให้ความช่วยเหลือบริษัทใหม่ในเรื่องต่างๆ เช่น มีหน่วยบ่มเพาะธุรกิจในการช่วยเหลือด้านสถานที่ หรือให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาธุรกิจ หรือการจัดทำแผนธุรกิจ หรือมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดตั้งบริษัท

การสนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ หรือการที่มหาวิทยาลัยจะลงทุนในบริษัทใหม่ ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทที่มหาวิทยาลัยก่อตั้งขึ้นเองเพื่อผลิตสินค้าขายในเชิงพาณิชย์ หรือบริษัทที่ก่อตั้งโดย บุคคลอื่นที่มหาวิทยาลัยเข้าไปถือหุ้นด้วยนั้น มหาวิทยาลัยควรจะต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ เช่น บทบาทหน้าที่ของนักวิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยในบริษัท การใช้ทรัพยากรของ มหาวิทยาลัย การขัดกันของผลประโยชน์ถ้านักวิจัยนำผลงานไปใช้เชิงพาณิชย์เอง แหล่งเงินทุน สนับสนุนการจัดตั้งบริษัทใหม่ ตลอดจนภาพลักษณ์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

การแบ่งปันผลประโยชน์หรือแรงจูงใจที่มหาวิทยาลัยให้แก่ักวิจัย และหน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัยที่มีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ทำได้หลายรูปแบบ เช่น ส่วน แบ่งรายได้จากการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Royalty) โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ให้แก่ผู้ประดิษฐ์ หน่วยงานที่ผู้ประดิษฐ์สังกัด และมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยอาจหักค่าใช้จ่ายการดำเนินการ และการจดสิทธิบัตรก่อนที่จะแบ่งรายได้ให้แก่ักวิจัยและหน่วยงาน หรือหักเมื่อได้รับค่าสิทธิถึง จำนวนหนึ่งแล้ว การแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิที่ได้รับมีอยู่ 2 ลักษณะคือ สัดส่วนค่าสิทธิแบบคงที่ ซึ่งผู้ ประดิษฐ์และหน่วยงานจะได้รับเปอร์เซ็นต์ค่าสิทธิคงที่โดยไม่ขึ้นกับจำนวนรายได้ที่เกิดขึ้นจากการ อนุญาตให้ใช้สิทธิและสัดส่วนค่าสิทธิแบบไม่คงที่ ซึ่งผู้ประดิษฐ์จะได้รับเปอร์เซ็นต์ค่าสิทธิผันแปร ตามรายได้ที่มหาวิทยาลัยได้รับ กล่าวคือ เมื่อรายได้สูงขึ้นมหาวิทยาลัยจะแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิ ให้แก่ผู้ประดิษฐ์เป็นเปอร์เซ็นต์ลดลงและแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิกลับคืนแก่มหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น นอกจากค่าสิทธิแล้วหุ้น (Equity) เป็นค่าตอบแทนอีกประเภทหนึ่งที่มหาวิทยาลัยรับจากผู้นำ ทรัพย์สินทางปัญญาหรือเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้แทนค่าตอบแทนที่เป็นเงินสด โดยทั่วไป มหาวิทยาลัยมักจะขายหุ้นทันทีเมื่อมีโอกาสและมูลค่าที่เหมาะสม การแบ่งผลตอบแทนจากหุ้นนี้ มหาวิทยาลัยอาจแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์หุ้นให้แก่ผู้ประดิษฐ์และหน่วยงาน หรืออาจแบ่งจากเงินที่ ได้รับเมื่อขายหุ้นได้แล้วก็ได้ เงินสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจ (Research/Seed Fund) ก็เป็นแรงจูงใจอีกลักษณะหนึ่งที่บางมหาวิทยาลัยใช้ในการสนับสนุนงานวิจัยที่มีศักยภาพที่ สามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ นอกจากนี้แล้ว การให้แรงจูงใจสามารถทำได้ในรูปของการให้ รางวัล การขึ้นเงินเดือน การเลื่อนขั้นหรือตำแหน่ง การประกาศเกียรติคุณ รวมถึงการให้ ความสำคัญแก่ผู้ประดิษฐ์ที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจากการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในเชิงพาณิชย์ หรือการลดภาระงานด้านอื่นๆ ให้กับนักวิจัยระหว่างการดำเนินการนำเทคโนโลยีมา ใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งการให้แรงจูงใจวิธีนี้เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ประดิษฐ์ที่สำคัญไม่ ยิงหย่อนไปกว่าแรงจูงใจด้านการเงิน

ในประเทศไทย มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่กำหนดรูปแบบการให้แรงจูงใจอยู่ในรูปแบบของค่า สิทธิมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการให้รางวัลและนับกิจกรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้เป็น ภาระงาน และใช้ประเมินผลงานประจำปีเพื่อเลื่อนขั้นหรือขึ้นเงินเดือนอีกด้วย ส่วนการให้แรงจูงใจ

ในรูปแบบของหุ้น และเงินสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมเริ่มต้นธุรกิจนั้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังมีได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน หากแต่จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นสำหรับการพัฒนานโยบายด้านนี้ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยควรจะได้อ่างแผนและกำหนดนโยบายด้านแรงจูงใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรม รวมทั้งเป็นขวัญและกำลังใจให้บุคลากรและหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

ประเด็นการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ที่อาจเกิดขึ้นในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย คือ การที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ขออนุญาตใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยโดยได้รับค่าตอบแทน ซึ่งอาจเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ การขัดกันของผลประโยชน์ในด้านทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นที่มีได้อยู่ในด้านทรัพย์สิน เช่น รางวัล ตำแหน่งทางวิชาการ เป็นต้น โดยบุคคลที่อยู่ในสถานะที่อาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ ได้แก่ นักวิจัย นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย บุคคลเหล่านี้รวมถึงบุคคลในครอบครัวอาจมีสถานการณีก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้ เมื่อสวมบทบาทซึ่งมีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน โดยสถานะหนึ่ง คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยและ/หรือบุคคลในครอบครัวของบุคลากรเหล่านั้น ส่วนอีกสถานะหนึ่ง ได้แก่ ผู้ถือหุ้น พนักงาน ที่ปรึกษาของบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยซึ่งรับทุนวิจัยจากบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมักมีนโยบายที่ไม่เห็นด้วยหรือหลีกเลี่ยงการอนุญาตให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยโดยมีค่าตอบแทน เนื่องจากเห็นว่ามี ความซับซ้อนในการจัดการผลประโยชน์ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดนโยบายเฉพาะเพื่อรองรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวก็สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มหาวิทยาลัยย่อมไม่สามารถใช้กระบวนการที่ใช้กับกรณีทั่วไปเข้ามาจัดการได้ เพราะนอกจากมหาวิทยาลัยจะได้ประโยชน์น้อยกว่าที่ควรได้รับแล้ว ยังไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการอื่นที่เข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยอีกด้วย ในกรณีเช่นนี้ มหาวิทยาลัยของต่างประเทศส่วนมากจึงมีนโยบายในการบริหารจัดการในแนวทางใกล้เคียงกัน เพียงแต่ว่าแต่ละมหาวิทยาลัยจะกำหนดผู้ที่มีหน้าที่พิจารณารายงานดังกล่าวต่างกันบ้าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย คณะบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานของคณะหรือหน่วยงานที่นักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่นั้นสังกัด และรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย หรือคณะกรรมการพิเศษ ซึ่งในที่สุดแล้วทุกมหาวิทยาลัยจะกำหนดให้มีการพิจารณากรณีดังกล่าวโดยกระบวนการเฉพาะเป็นกรณีๆ ไป

ในระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้น นักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในฐานะข้าราชการไม่สามารถที่จะดำเนินการประกอบธุรกิจในฐานะกรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะหน้าที่คล้ายคลึงกันได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 เว้นแต่เป็นการปฏิบัติราชการหรือได้รับมอบหมายจากอธิการบดี ซึ่งหากเป็นการปฏิบัติราชการหรือได้รับมอบหมายจากอธิการบดีแล้ว ก็ย่อมเป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น การขัดกันของผลประโยชน์ในสถานะกรรมการผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการขัดกันของผลประโยชน์ในสถานะอื่นๆ ก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ เช่น กรณีที่นักวิจัยซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นงานที่ได้ไปผลิตขายเอง ซึ่งหากพิจารณาตามหลักแล้ว ย่อมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากงานนั้นเป็นของมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากนักวิจัยไม่ได้แจ้งให้มหาวิทยาลัยทราบว่ามีการประดิษฐ์เกิดขึ้น อาจจะไม่แจ้งด้วยไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องแจ้ง หรือเมื่อทางนักวิจัยนำไปผลิตขายเองแล้ว ก็นำรายได้ส่วนหนึ่งกลับคืนสู่มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจึงมิได้มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดเพื่อจัดการกับกรณีดังกล่าว นอกจากนั้น แม้ว่านักวิจัยจะมีได้อยู่ในสถานะเป็นผู้ดำเนินการ หรือจัดการใดๆ อันเกี่ยวกับกิจการของบริษัท แต่การที่นักวิจัยหรือบุคคลในครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เข้ามาขออนุญาตใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยซึ่งตนเป็นผู้วิจัยหรือมีส่วนวิจัยขึ้นมานั้น ก็เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยควรพิจารณาอย่างระมัดระวังถึงผลดีผลเสียที่มหาวิทยาลัยจะพึงได้รับ จึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะพิจารณาและดำเนินการในกรณีดังกล่าวด้วยกระบวนการเดียวกับกรณีที่ผู้ขออนุญาตใช้สิทธิเป็นหน่วยงานที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับบุคลากรหรือมหาวิทยาลัย หากมหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะกำหนดนโยบายเฉพาะกรณีได้ ก็ควรตั้งคณะกรรมการหรือกำหนดผู้มีอำนาจพิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ตามภารกิจของมหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างการหักค่าใช้จ่ายด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ของมหาวิทยาลัย

1. มหาวิทยาลัยที่หักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและ 10% ของรายได้ให้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ Yale University, Brigham Young University
2. มหาวิทยาลัยที่หักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและ 15% ของรายได้ให้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ Iowa State University, University of Oklahoma, Massachusetts Institute of Technology, University of Pittsburgh, Stanford University
3. มหาวิทยาลัยที่หักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและ 20% ของรายได้ให้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ Columbia University, Northwestern University, University of Washington
4. มหาวิทยาลัยที่หักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและ 30% ของรายได้ให้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ Oxford University

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างการแบ่งสัดส่วนค่าสิทธิของมหาวิทยาลัยต่างๆ

1. University of Alberta

University	Inventor	University	Unit
University of Alberta	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://www.uofaweb.ualberta.ca/CMS/printpage.cfm?ID=29453>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

2. Brigham Young University

University	Inventor	University	Department/College
Brigham Young University	45%	27.5%	27.5%

ที่มา: <http://techtransfer.byu.edu/documents/handbook.htm>, accessed August 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 10% ของรายได้ที่จะหักให้แก่ Technology Transfer Office)

3. University of British Columbia

University	Inventor	University	Inventor's faculty
University of British Columbia	50%	25%	25%

ที่มา: <http://www.universitycounsel.ubc.ca/policy88.pdf>, accessed October 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

4. University of California

University	Inventor	General Campus	Research Allocation
University of California	35%	50%	15%

ที่มา: <http://www.spo.berkeley.edu/Policy/patentpolicy.html>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

5. University of Cambridge

Net Income	Inventor	University	Department
first £20,000	90%	5%	5%
Next £40,000	70%	15%	15%
Next £40,000	50%	25%	25%
Above £100,000	33.3%	33.3%	33.3%

ที่มา: <http://www.rsd.cam.ac.uk/about/policies/ip/>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยจะพิจารณาหักค่าใช้จ่ายเป็นรายการอื่นไป

6. University of Central Florida

Net Income	Inventor	Dean of Inventor's College	UCF Research Foundation	Department
\$1- \$100,000	50%	20%	10%	20%
\$101,000- \$199,000	40%	24%	12%	24%
>\$200,000	30%	28%	14%	28%

ที่มา:

<http://www.research.ucf.edu/ResearchFoundation/Forms/UCFRF%20Bus%20Man%20final-1.pdf>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

7. University of Chicago

University	Inventor	University
University of Chicago	25% (of gross proceeds)	75%

ที่มา: <http://uctech.uchicago.edu/inventors/process.shtml>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายภายหลังแบ่งค่าสิทธิให้ผู้ประดิษฐ์แล้ว

8. Columbia University

Net Income	Inventor	Inventor's Research Activities	University	Department	Faculty
Up to \$100,000	50%	25%	25%	0%	0%
over \$100,000	25%	25%	33%	8.5%	8.5%

ที่มา: http://www.stv.columbia.edu/guide/policies/app_l.html, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่าย 20% ของรายได้ก่อนแบ่งค่าสิทธิ

9. Cornell University

University	Inventor	Cornell Research Foundation	Inventor's Research Budget, University Unit, University
Cornell University	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: http://www.policy.cornell.edu/cm_images/uploads/pol/Patent.html, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

10. Dublin Institute of Technology

Net Income	Inventor	University
Up to and including € 65,000	70%	30%
> €65,000 and ≤ €130,000	50%	50%
> €130,000	30%	70%

ที่มา:

[http://intranet.dit.ie/research/Handbook%20on%20Intellectual%20Property%20\(IP\)%20October%202004.doc](http://intranet.dit.ie/research/Handbook%20on%20Intellectual%20Property%20(IP)%20October%202004.doc), accessed August 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

11. Harvard University

Net Income	Inventor	President and Fellow of Harvard College	School (Dean's Office or Vice President)	Department
First \$50,000	35%	15%	20%	30%
Above \$50,000	25%	15%	20%	40%

ที่มา: <http://www.techtransfer.harvard.edu/RoyaltySharing.html>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

12. Iowa State University

University	Inventor	University	College
Iowa State University	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา:

http://www.techtransfer.iastate.edu/documents/Royalty_Dist_Policy_071404161832.htm, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 15% ของรายได้ที่หักให้แก่ Iowa State University Research Foundation, ISURF)

13. University of Kansas

University	Inventor	KU Center for Research	Department/Center
University of Kansas	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://www.research.ku.edu/kucr/policy/comp/coi/ttrdp.shtml>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

14. Massachusetts Institute of Technology

University	Inventor	MIT General Fund	Department, Laboratory or Center
Massachusetts Institute of Technology	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://www.mit.edu/afs/athena/org/t/tlo/www/guide.4.html#4.7>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 15% ของรายได้ที่จะหักให้แก่ Technology Licensing Office)

15. University of Michigan

Net Income	inventor(s)	originating unit(s)	the originating school, college, division or other responsibility center(s)	central administration
Up to \$200,000	50%	17%	18%	15%
Over \$200,000 up to \$2,000,000	30%	20%	25%	25%
Over \$2,000,000	30%	-	35%	35%

ที่มา: <http://www.research.umich.edu/policies/um/ippolicy.html#revenue>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

16. Michigan State University

Net Income	Inventor	Major Administrative Unit	University
First \$5,000	100%	0%	0%
Next \$100,000	33.33%	33.33%	33.33%
Next \$400,000	30%	30%	40%
Next \$500,000	20%	20%	60%
All Additional Net Licensing Proceeds over \$1,005,000	15%	15%	70%

ที่มา: <http://www.msu.edu/unit/oip/handling.html>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

17. University of New South Wales

University	Inventor	University
University of New South Wales	33%	70%

ที่มา: <http://www.infonet.unsw.edu.au/poldoc/ippol.htm#5>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

18. Northwestern University

University	Inventor	Department/ Unit	University	School/ Center	Central Administration
Northwestern University	30%	20%	10%	5%	35%

ที่มา: <http://www.northwestern.edu/ttp/investigators/royalty.html>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 20% ของรายได้ที่จะหักให้แก่ Technology Transfer Program, TTP)

19. University of Oklahoma

University	Inventor	University
University of Oklahoma	35% (of gross revenues)	65% (after expenses have been recouped) (20% to originating college(s), half of which go to the originating department, 5% to President's discretionary fund, 5% to the Campus Vice President for Research, 15% to the Office of Technology Development (OTD) to apply to operational expenses with a pro rata share to go to the originating campus, 20% to the Growth Fund maintained for each originating campus)

ที่มา: <http://www.cimms.ou.edu/ipou.pdf>, accessed May 2005

หมายเหตุ: ค่าสิทธิที่ให้แก่ผู้ประดิษฐ์แบ่งจากรายได้ทั้งหมด จากนั้นมหาวิทยาลัยจึงหักค่าใช้จ่ายใดที่เกิดขึ้นตามจริง

20. Oxford University

Net Income	Inventor	Department	University
Up to £50,000	87.2%	0%	12.8%
£72,000 - £720,000	45%	25%	30%
Over £720,000	22.5%	37.5%	40%

ที่มา: <http://www.ox.ac.uk/gazette/2003-4/weekly/030604/act.htm>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 30% ของรายได้ที่จะหักให้แก่ Isis Innovation Ltd.)

21. University of Pittsburgh

University	Inventor	Department	Patent Right Fund	University Development Fund	Office of Technology Management
University of Pittsburgh	30%	15%	30%	10%	15%

ที่มา: http://tech-link.tt.pitt.edu/inventors_resources.inventors.handbook.html, accessed July 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

22. Princeton University

Net Income	Inventor	University	Department/Unit
first \$100,000	50%	50%	0%
Next \$400,000	40%	50%	10%
Over \$500,000	30%	50%	20% (up to a maximum of \$1,000,000)

ที่มา: <http://www.princeton.edu/patents/intelprop.htm>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

23. Purdue University

University	Inventor	Purdue Research Foundation Trask Fund	Department
Purdue University	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://www.purdue.edu/research/vpr/proposal/docs/ResearchHandbook05.pdf>,
accessed July 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

24. Saginaw Valley State University

Net Income	Inventor	University	Department/Unit
Up to \$10,000	75%	10%	15%
Next \$90,000	50%	35%	15%
Next \$900,000	40%	45%	15%
Over \$1 million	35%	50%	15%

ที่มา: http://www.svsu.edu/operationsmanual/manual.cfm?doc_id=1854, accessed
August 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

25. University of South Carolina

University	Inventor	University
University of South Carolina	40%	60%

ที่มา: <http://www.sc.edu/policies/acaf133.html>, accessed August 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

26. Stanford University

University	Inventor	University	Unit
Stanford University	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://otl.stanford.edu/inventors/policies.html#royalty>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 15% ของรายได้ที่จะหักให้แก่ Office of Technology Licensing)

27. University of Tokyo

University	Inventor	University	Institute/Laboratory
University of Tokyo	40%	30%	30%

ที่มา: <http://www.casti.co.jp/english/service/fortudy.html>, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

28. University of Washington

University	Inventor	University Research Fund	Inventor's Dept/College
University of Washington	33.33%	33.33%	33.33%

ที่มา: <http://www.washington.edu/admin/rules/APS/59.04.5.html>, accessed May 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ (ค่าใช้จ่ายนี้รวม 20% ของรายได้จะหักให้แก่ University's Office of Intellectual Property and Technology)

29. Wayne State University

Net Income	Inventor	University	Department/Unit
Up to \$10,000	75%	10%	15%
Next \$90,000	50%	35%	15%
Next \$900,000	40%	45%	15%
Over \$1 million	35%	50%	15%

ที่มา: <http://www.research.wayne.edu/ovpr2.html>, accessed August 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามจริงก่อนแบ่งค่าสิทธิ

30. Yale University

Net Income	Inventor	University
first \$100,000	50%	50%
Between \$100,000 - \$200,000	40%	60%
Exceeding \$200,000	30%	70%

ที่มา: http://www.yale.edu/ocr/indust_policies/patents.html, accessed September 2005

หมายเหตุ: มหาวิทยาลัยจะพิจารณาหักค่าใช้จ่ายเป็นรายกรณีไป (ทั้งนี้ รวมถึง 10% ของรายได้ จะหักให้แก่ Office of Cooperative Research)

ภาคผนวก ค

ผลที่ได้รับในแต่ละช่วงระยะเวลา (แบ่งเป็นราย 6 เดือน)

เดือนที่	กิจกรรม (activities)	ผลที่ได้รับ (outputs)
1-4	<p>1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ ต่อไปนี้</p> <p>1.1 ด้าน Organization Structure เพื่อศึกษารูปแบบและโครงสร้างองค์กรที่บริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ</p> <p>1.2 ด้าน IP Ownership จะทำการศึกษาในประเด็นความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ระหว่างนักประดิษฐ์อันได้แก่คณาจารย์ นักวิจัย นิสิต/นักศึกษา และเจ้าของทุนวิจัย</p> <p>1.3 ด้าน IP Commercialization โดยจะทำการศึกษารูปแบบและวิธีการในการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา สัญญาและการเจรจาต่อรอง การดำเนินการด้านการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ</p> <p>1.4 ด้าน Incentive Strategy โดยจะศึกษาและเสนอรูปแบบการจูงใจผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้มหาวิทยาลัยและผู้วิจัยตลอดจนผู้ใช้งานวิจัยได้รับประโยชน์จากการนำทรัพย์สินทางปัญญานั้นไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นธรรม</p> <p>1.5 ด้านการจัดการ Conflict of Interest มุ่งเน้นการศึกษาหาข้อมูลและเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการ วางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาผลประโยชน์ขัดกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งมหาวิทยาลัยและนักวิจัย</p>	<p>1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ ต่อไปนี้</p> <p>1.1 ด้าน Organization Structure ได้รูปแบบและโครงสร้างองค์กรที่บริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่มหาวิทยาลัย</p> <p>1.2 ด้าน IP Ownership ได้รูปแบบความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ซึ่งประดิษฐ์คิดค้นโดยคณาจารย์ นักวิจัย นิสิต/นักศึกษา</p> <p>1.3 ด้าน IP Commercialization ได้รูปแบบและวิธีการในการพัฒนาผลงานวิจัยและการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา สัญญาและการเจรจาต่อรอง การดำเนินการด้านการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ</p> <p>1.4 ด้าน Incentive Strategy ได้รูปแบบการจูงใจผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเหมาะสม เพื่อให้มหาวิทยาลัยและผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากการนำทรัพย์สินทางปัญญานั้นไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นธรรมและยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยผลิตทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างต่อเนื่องด้วย</p> <p>1.5 ได้รูปแบบการจัดการ Conflict of Interest เพื่อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการ วางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาผลประโยชน์ขัดกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งมหาวิทยาลัยและนักวิจัย</p>

4-5	2. สัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น ผู้บริหารมหาวิทยาลัย นักวิจัย และภาคเอกชน	2. ข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นต่างๆ ดังกล่าวในข้อ 1
5-6	3. สัมภาษณ์ ระดมความคิดเห็น และสัมมนาเชิงปฏิบัติการกับผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญา	3. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นต่างๆ ดังกล่าวในข้อ 1
5-6	4. สรุปรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ สร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่จะเสนอต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4. รูปแบบการบริหารจัดการที่พร้อมเสนอต่อผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6	5. จัดทำรายงานการศึกษาสุดท้าย เพื่อเป็นแนวทางให้แก่มหาวิทยาลัยอื่นเสนอต่อสาธารณะ	5. ผลการศึกษาของรูปแบบการบริหารจัดการในภาพรวมและกรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6	6. ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ นำเสนอเพื่อสรุปและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติแก่ผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	6. นำเสนอต่อผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้จัดส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว